

Måndagen den 28 maj

Kl. 19.30

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Den regionalpolitiska stödverksamheten m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående inrikesutskottets betänkande nr 7.

Herr MÖLLER (fp):

Herr talman! Jag skall säga några ord om sysselsättningsläget i Göteborgsregionen. Situationen där understryker hur viktigt det är att man i regionalpolitiken tar hänsyn till vissa strukturella frågor.

I mitten av 1960-talet kom en allvarlig omsvängning. Landshövding Erik Huss har visat att under 1960-talets senare hälft ökade antalet sysselsatta i Göteborg med 6 000 personer men den offentliga sektorn ökade med 14 000. De i näringslivet anställda *minskade* alltså; en nettominskning av de tidigare sysselsatta som var så stor som 8 000 på bara fem år.

Vissa ljusglimtar finns på sistone. Men vi får inte glömma några omständigheter som långsiktigt verkar negativt. För det första: Genom Danmarks inträde i EG kommer i några fall företagsetablering och företagsutvidgning att gå Göteborgsregionen förbi. För det andra: Vissa företagsledningarna flyttar ut från Göteborg, främst till Stockholmsområdet. Huvudkontoren läggs alltså på annat håll. Det betyder dels att arbetsplatser förloras, inte minst av den typ kvinnorna hittills mest efterfrågat, dels att beslutsfattandet blir mera avlägset och att därför det "automatiska" intresset för sådana fortsatta etableringar, som beror på ägarens och företagsledningens bostadsort, minskar för Göteborgs del.

För det tredje: Miljöfrågorna tillmäts med rätta ökad vikt. Ohcjdad expansion kan inte tillåtas. Men Göteborgs konkurrenskraft har tidigare inte främst legat hos den mer miljövänliga, lättare industrin utan hos sådana industrier där hamnen och övriga kommunikationer betytt mycket, vilket som bekant mest gäller den tunga industrin. Den lätta industrin kan ofta läggas ungefär var som helst och genom sitt höga löneläge har varje storstad en nackdel i fråga om sådan industri.

Dessa tre för Göteborg negativa långsiktstendenser som jag här personligen angett är ännu relativt svaga. Men de är dock entydiga och kan få kraftigare verkan på längre sikt. Därför gäller det att motverka bl. a. varje liten tendens till den s. k. Norrköpingsjukan som kännetecknas av att företagsledningarna flyttar ut och lättare industri hastigt minskar.

Herr talman! Göteborg och Göteborgsregionen har stora fördelar att erbjuda men dessa möjligheter fordrar ett gott handlag i rikspolitiken för att bli rätt tillvaratagna.

Den höga arbetslöshet som råder i landet och i många regioner är

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

något av det allvarligaste på länge – för ungdomarna, för de äldre och inte minst för kvinnorna. Nu när bl. a. gifta kvinnor alltmer söker sig ut på arbetsmarknaden möts de dels av den svåra arbetslösheten – som alltid drabbar de nytillträdande hårdast, därför att de inte har några aktuella yrkesmeriter att visa upp – och dels möts de i bl. a. Göteborg av en näringsstruktur som är oförmånlig.

Jag vill betona att läget i O-län i övrigt uppvisar betydande sysselsättningsproblem som fordrar stöd och åtgärder, framför allt i den norra länsdelen.

I motion 848 har Sven Gustafson tillsammans med folkpartiets övriga fem riksdagsmän från Göteborg anknutit till ett viktigt utlåtande från Göteborgs stadskontor. I det redovisas att "utmärkande för Göteborg är att förvärvsfrekvensen för kvinnor är lägre än i Stockholm, Malmö och riket". Jag visar här på TV-skärmen siffrorna över förvärvsfrekvensen hos kvinnor i de tre städerna: Stockholm 59,9 procent, Malmö 56,7 och Göteborg endast 52,3 procent. Skillnaden uppgår alltså till 7 procentenheter i förhållande till Stockholm och 4 enheter i förhållande till Malmö.

Vad innebär dessa tal mer konkret för de enskilda människorna och familjerna? Jo, de betyder att om förvärvsintensiteten för kvinnorna i Göteborg hade kunnat vara lika hög som i Malmö, då skulle det i Göteborg ha funnits arbete åt 10 000 fler kvinnor!

I Göteborgs stadskontors arbetsmarknadsrapport för december 1972 framhålls: "Antalet arbetslösa kvinnor är därmed det högsta som förekommit i december under den senaste tioårsperioden." Detta ställer i blyxtbelysning vikten av ett mer mångsidigt näringsliv.

De senaste siffrorna som kommit avser maj 1973 och poängterar för oss något mycket allvarligt vid en jämförelse med siffrorna för precis ett år sedan. Trots en början till konjunkturförbättring i landet uppvisar Göteborgs kommun men Lerum – det är detta område som denna färska statistik gäller – ingen minskning av antalet anmälda arbetslösa kvinnor utan t. o. m. en viss ökning, nämligen från 1 215 till 1 243. Problemet är långsiktigt och svårartat. Detta visar för övrigt också den avstämning av 1970 års långtidsutredning, som finns i bil. 3 s. 63 till den reviderade finansplan som vi fick för några veckor sedan. Utskottet hänvisar till redovisningen där, nämligen att man för Göteborg och Malmö A-region räknar med en minskning av antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin med 5 procent mellan åren 1970 och 1975 samt med ytterligare 5 procent mellan åren 1975 och 1977.

Herr talman! Jag ber i övrigt att få understryka synpunkterna om ett balanserat näringsliv, som framförs i motion 848 av herr Sven Gustafson m. fl. I den begär vi att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, att behovet att tillföra Göteborgsregionen lättare industri och serviceverksamhet för att motverka strukturarbetslöshet beaktas i den allmänna regionalpolitikens strävan att skapa näringspolitisk balans i alla delar av landet.

I detta anförande instämde herr Gustafson i Göteborg (fp).

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Det var med stort intresse man emotsåg Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten. De förslag som läggs fram innebär en konkretisering av de olika åtgärder som samhället skall vidta för att uppfylla målen i det regionalpolitiska handlingsprogram som riksdagen på regeringens förslag fattade beslut om i fjol höstas.

Särskilt för oss, som haft tillfälle att ute i de olika länsstyrelserna syssla med dessa frågor under arbetet med Länsprogram 70, vars resultat ligger till grund för beslut i regering och riksdag, har det varit av speciellt intresse att ta del av de konkreta förslag som regeringen nu lägger fram till stöd för en förbättrad regional balans. Det principuttalande som riksdagen gjorde vid dessa frågors behandling förra hösten innebar sammanfattningsvis: "Regionalpolitiken bör syfta till en sådan geografisk spridning av de tillgängliga resurserna att människorna i de olika regionerna kan erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter och en likvärdig tillgång till social, kommersiell och kulturell service samt god miljö." Av utskottets skrivning framgår vidare: "Inom de olika regionerna bör resurserna koncentreras i den utsträckning det är nödvändigt för att skapa så differentierade arbetsmarknader och sådan servicekvalitet som motsvarar medborgarnas önskemål och behov."

Det råder ingen tvekan om att detta är en synnerligen avancerad målsättning, vars uppfyllande kommer att kräva betydande samhällsinsatser. Samtidigt skall vi vara medvetna om att detta har kommit att skapa stora förväntningar bland människorna ute i de olika regionerna. Förväntningarna kan naturligtvis inte infrias på en gång, utan det är ett arbete som ger resultat på längre sikt.

Nu görs det betydande satsningar på detta område. Det regionalpolitiska stödet föreslås i propositionen utbyggt till att omfatta 2,5 miljarder kronor under en femårsperiod. Av detta belopp faller 450 miljoner kronor på lokaliseringsbidrag och avskrivningslån och 325 miljoner kronor på utbildningsstöd, sysselsättningsstödet får 150 miljoner kronor och 1 550 miljoner kronor ställs till förfogande för lokaliseringslån.

Tar man del av de konkreta förslag som ställs i propositionen finner man att det huvudsakligen är inom stödområdet som de ökade satsningarna sker. Nu är det väl ganska naturligt att resurserna i första hand sätts in i stödområdet och i de delar av landet där behovet av förbättrad sysselsättning och service är störst. Att man i första hand skall satsa tillgängliga resurser i dessa områden är vi ju alla eniga om. En uppsplittring av resurserna på alltför många områden skulle naturligtvis inte få den sammanlagda effekt som det här kan bli fråga om.

Å andra sidan får inte regionalpolitiken i vårt land enbart bli en angelägenhet för regioner och orter inom stödområdet. Efter det mycket omfattande arbete som genomförts ute i länen i övrigt – där man arbetat fram prognoser och målsättningar för den regionala utvecklingen, där genom riksdagsbeslut utpekats primära, regionala och kommunala centra i varje län, där man uppställt vissa prognoser för befolkningsramar o. d. – förväntar man sig naturligtvis att vissa åtgärder skall vidtas som gör det möjligt att uppnå de regionalpolitiska mål som uppställts även för dessa

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

regioner och som regering och riksdag har ställt sig bakom.

I motionerna 224 och 1691, som behandlas i inrikesutskottets betänkande nr 7, har vi med några lokala exempel försökt påvisa nödvändigheten av att satsningar i vissa fall görs även i regioner utanför stödområdet. Motionerna har nu inte mötts av någon större entusiasm i inrikesutskottet, och jag skall inte ta kammarens dyrbara tid i anspråk för att fördjupa mig i den argumentation som vi har i motionerna. Vi får väl tillfälle att återkomma i andra sammanhang.

Beträffande den samhälleliga kontrollen och insynen i de företag som har erhållit lokaliseringstöd kan man hälsa med tillfredsställelse att en viss skärpning kommit till stånd härvidlag och att en särskild expertgrupp har inrättats inom inrikesdepartementet som fått i uppdrag att på central nivå följa upp och bevaka verksamheten i de företag som erhållit statligt lokaliseringstöd. Jag tror nämligen att det är alldeles nödvändigt att samhället skaffar sig så goda instrument som möjligt för att se till att det stöd som ges till privata företag i dessa sammanhang verkligen får den sysselsättnings- och regionalpolitiska effekt som är avsedd. Tyvärr har vi kunnat konstatera att mindre seriösa företag understundom inte har motsvarat förväntningarna i det avseendet.

Personligen tror jag dessutom att det ligger mycket i den propå som häromdagen framfördes från Träindustriarbetareförbundets styrelse, nämligen att de anställda i de företag det här gäller bör få möjlighet att vara med och kontrollera och få insyn i hur lokaliseringsmedlen används samt att fungera som remissinstans då frågor om lokaliseringstöd inom olika branscher skall avgöras. Det råder väl inget tvivel om att det är de anställda i ett företag som näst företagsledningen själv har den bästa uppfattningen om hur företaget som sådant fungerar. En ökad samhälls- och löntagarinsyn i stödföretagen tror jag blir en nödvändighet för framtiden.

Jag hälsar alltså det nu aktuella regeringsförslaget med tillfredsställelse och hoppas att konkreta förslag, där sådana visar sig nödvändiga, beträffande övriga regioner i landet på regionalpolitikens område så småningom också skall utkristalliseras. Jag har följaktligen inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Slutligen, herr talman, hoppas jag att det fåtal av kammarens ärade ledamöter som är närvarande har observerat att jag på denna "hembygdens dag" -- den andra på en vecka här i riksdagen -- inte har nämnt mitt hemlän vid namn, än mindre riktat något angrepp mot mina borgerliga kolleger på länsbänken.

Herr GUSTAFSSON i Stenkyrka (c):

Herr talman! Herr Paul Jansson ansåg att detta skall vara någon sorts "hembygdens dag". I och för sig ligger det inte något nedsättande i det. Vi skall minnas att det är delarna som utgör helheten, och därför är det helt naturligt att de olika regionerna får komma till tals.

I motionen 849, avlämnad av herr Nilsson i Visby och undertecknad, yrkas att Gotland då det gäller regionalpolitiska åtgärder tillföres inre stödområdet. Som motiveringar anförs bl. a. Gotlands från kommunikationssynpunkt oförmånliga läge, näringslivets ensidiga sammansättning

med stora strukturomvandlingsproblem, den höga arbetslösheten, den oförmånliga befolkningsutvecklingen och befolkningens ålderssammanställning, det höga kostnadsläget, inkomstförhållandena, som tyvärr är de sämsta i riket, och det höga skattetrycket.

Starka motiveringar finns alltså enligt vår mening att föra Gotland till inre stödområdet. Man kan säga att på Gotland, liksom i flera andra delar av landet, råder ständig lågkonjunktur. Vi har därför inga förväntningar för Gotlands vidkommande på fördelar av den nu annalkande högkonjunkturen. I stället fruktar vi att det kommer att uppstå enn sug *från* Gotland av arbetskraft. Vi behöver motsatsen – vi behöver ett sug *till* Gotland av kapital och arbetstillfällen. Enligt föreliggande förslag från finansutskottet kommer skatteutjämnigen nu att bli bättre för Gotlands del. Men, herr talman, detta är medicin till den sjuke som är nödvändig i dagsläget. Vad vi behöver är också en hälsokost i form av ett expansivt näringsliv.

Inrikesutskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka vår motion. Vi beklagar detta – inte minst på grund av att snar hjälp ofta är dubbel hjälp. Vi tolkar emellertid inrikesutskottets ställningstagande så att man anser att Gotlands problem bör vara möjliga att lösa utan att ta till så långtgående åtgärder som att föra Gotland till inre stödområdet. Vi hoppas att utskottet får rätt på den punkten. Om så inte skulle bli fallet, får vi väl återkomma med vår framställning. Personligen tror jag att inre stödområdets åtgärds paket, med bl. a. generösa lokaliseringsbidrag, sysselsättningsstöd och försök med industricentra, tillämpade på gotländska förhållanden under en övergångstid, skulle hjälpa Gotland upp ur vågdalen, för att använda en språkbild som kan vara adekvat för denna havsomslutna region.

Utskottet har emellertid gjort en s. k. välvillig skrivning och menar att Gotland bör ses på samma sätt som gränsområdena till inre stödområdet. Därmed bör enligt utskottets mening gälla en generös tillämpning vid utgivande av lokaliseringsstöd. Detta uttalande kan komma att få stor betydelse för Gotland, och vi är givetvis tacksamma för det.

I reservationen 10 förordas att det även på försök bör vara möjligt att pröva införande av sysselsättningsstöd för Gotlands del.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 10. Jag anser det vara meningslöst att yrka bifall till herr Nilssons i Visby och min motion.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! Betydelsen av regionalpolitiska insatser i skilda delar av landet har under den långa debatten belysts av flera talare. Från folkpartiet har vi deklarerat vår positiva inställning till regionalpolitiken och framhållit nödvändigheten av att särskilda åtgärder sätts in för att komma till rätta med den obalans som från sysselsättnings synpunkt råder inom landets olika regioner. Jag kan där hänvisa till vad tidigare talare från folkpartiet anfört i denna debatt om vår allmänna syn på regionalpolitikens utformning och vill inskränka mig till att beröra ett par motioner, som behandlats i detta utskotts betänkande och som berör mitt eget län, Kopparbergs län. Det är ganska naturligt att man i en regionalpolitisk debatt ägnar sig åt det län som man känner bäst till.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Låt mig först säga att Kopparbergs län under 1960-talet utsatts för hårda påfrestningar genom den betydande utflyttningen. Å andra sidan kan framhållas att de lokaliseringspolitiska åtgärder som satts in har bidragit till en avmattning under de senaste åren i denna utflyttningsvåg. Statistiken visar att en avsevärd mängd nya arbetstillfällen tillkommit genom dessa åtgärder.

Men arbetsmarknaden på vissa orter är fortfarande ensidig, och i vissa regioner råder en undersysselsättning. Ett mer differentierat näringsliv framstår därför som ett klart önskemål. I all synnerhet gäller detta glesbygden, som är stor i Kopparbergs län. Att större delen av länet sedan fjolårets beslut i riksdagen ligger inom det allmänna stödområdet är därför en fördel, då det öppnar möjligheter för ytterligare regionalpolitiska insatser.

Även efter den utvidgning som fjolårets riksdag beslöt befinner sig dock fortfarande Ludvika och Smedjebackens kommuner utanför området. I flerpartimotionen 844 år 1973 – folkpartiet, centern och moderaterna står bakom den – har återigen yrkats att en ändring här borde komma till stånd så att länet i sin helhet tillhörde stödområdet. Jag vill bara beklaga att inrikesutskottet inte funnit skäl tillstyrka denna motion. Utskottet hänvisar till det ställningstagande som riksdagen i fjol gjorde, när denna region lämnades utanför på grund av att tillräckliga skäl inte ansågs föreligga för en ändring.

Visserligen skriver nu utskottet att Ludvikaregionen utgör ett sådant gränsområde till det allmänna stödområdet, där särskild hänsyn skall tas vid prövning av regionalpolitiskt stöd. Men låt mig säga att möjligheterna till ett mera differentierat näringsliv, som i denna region vore önskvärt, skulle öka om också denna region införlivades med det allmänna stödområdet, så att länet därmed i sin helhet tillhörde området. Även om det inte heller nu går att åstadkomma en ändring, så innebär det inte att vi därmed lämnar frågan, utan det blir väl anledning att återkomma ett annat år.

När det gäller inre stödområdet har vi i motionen 1746 år 1973 – också den från folkpartiet, centern och moderaterna – yrkat att Malungs och Vansbro kommuner skulle tilläggas det inre stödområdet. Motiveringen är bl. a. att övriga delar av Mora A-regionen, dit Malung hör, redan befinner sig innanför den gränsen. Samma sysselsättningsproblem råder emellertid i Malung som i övriga delar av regionen, och samma sak kan sägas om Vansbro kommun. Det är därför högst angeläget att de speciella sysselsättningsbefrämjande åtgärder, som kommer det inre stödområdet till del, genom en ändring av inre stödområdets gräns kunde vidtas också i dessa kommuner.

Nu kan man kanske uppfatta inrikesutskottets skrivning i dess betänkande som en anvisning om att en ändring i denna riktning bör vidtas, när regeringen går att besluta om den framtida gränsdragningen. Det har ytterligare understrukits i reservationen 10, där man samtidigt med hänvisning till att också norra Värmland bör komma in i inre stödområdet utgår från att stödområdet skall vara en sammanhängande enhet. Med vad departementschefen har anfört torde detta tillgodose önskemålen beträffande Malungs och Vansbro kommuner. Dessa önske-

mål har starkt framhållits även från kommunalt håll samt av länsstyrelsen i Länsplan 70. Inrikesministern har i debatten i dag sagt att regeringen kommer att pröva var gränsen skall gå i Kopparbergs län. Jag vill då uttrycka den förhoppningen att frågan därigenom skall få en positiv lösning.

Låt mig också framhålla att det är nödvändigt att en servicegaranti kommer till stånd för de mindre orterna i glesbygden. Det är viktigt inte bara för befolkningen där utan också för att man därigenom kan ge möjligheter till en fortsatt utveckling inom dessa orter.

Jag vill sedan säga några ord om motionen 1526, där jag tillsammans med herr Turesson hemställt om prövning av frågan om att kunna förlägga ett industriellt centrum i Moraregionen. Som vi framhåller i motionen, har denna region i hög grad berörts av strukturförändringarna. Vissa delar av regionen, som geografiskt omfattar hälften av länets yta, har under 1960-talet och ända in på 1970-talet hårt drabbats av befolkningsminskning. Det har bl. a. sin grund i bristen på arbetstillfällen, och det är därför nödvändigt att här sätta in särskilda sysselsättningsbefrämjande åtgärder. Den industriella utvecklingen i norra och västra Dalarna behöver ytterligare förstärkas.

I propositionen föreslås nu att försöksverksamhet skall bedrivas genom förläggande av industriella centra till Strömsund och Lycksele. I motionen har vi föreslagit att man borde pröva förläggandet av liknande verksamhet till Mora eller låt mig säga Mora-Orsaområdet, då de båda kommunerna utgör en i många avseenden gemensam arbetsmarknad. Ett industriellt centrum där skulle ha betydelse även för den övriga delen av planeringsregionen genom de positiva följdverkningar som en ökad industriell verksamhet skulle få.

I den här frågan skriver utskottet att om erfarenheterna från den försöksverksamhet som man etablerar i de nyssnämnda kommunerna blir positiva, finns det anledning räkna med att ytterligare industricentra kommer till stånd. I reservation 13 framhålles att överväganden om den fortsatta utbyggnaden av verksamheten bör inriktas på i denna och andra liknande motioner föreslagna orter. I det avseendet kan Mora eller Mora-Orsaområdet ha möjligheter att svara mot de förutsättningar som bör vara för handen när det gäller att bygga upp industriella centra inom det inre stödområdet.

Herr talman! Jag har i den här frågan inget annat yrkande än bifall till reservation 13 och de övriga reservationer där representanter för folkpartiet förekommer.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Under några år har jag fört en kamp för att åstadkomma ett bra regionalpolitiskt förhållande i norra och västra Dalarna genom att framhålla betydelsen av att även dessa bygder får del av samhällets regionalpolitiska stödåtgärder i hela dess vidd. Västra och norra Dalarna har jag vid flera tillfällen tidigare ansett ha samma bekymmer som kommunerna i Norrlands inland har, kommuner där en strukturförändring skett i samband med att jord- och skogsbruk undergått genomgripande förändringar, varigenom många tidigare arbetstillfällen gått förlorade.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Riksdagen kommer i dag att fatta beslut som innebär en utvidgning av det inre stödområdet till att omfatta norra Värmland, och då utskottet utgår från, som man uttrycker det, "att stödområdet skall vara en sammanhängande enhet synes vad departementschefen anfört tillgodose önskemålen i motionerna" – och så räknar man upp ett antal motioner, däribland nr 1672, där jag står som första namn.

Den här skrivningen tolkar jag som ett tillstyrkande av motionen och att Malung och Vansbro kommuner skall föras till det inre stödområdet. De två Västerdalskommunerna behöver allt det regionalpolitiska stöd de kan få för att näringsliv, service och kommunerna i sin helhet skall utvecklas positivt. Jag tror att dagens beslut kommer att betyda mycket för detta.

Jag förutsätter att, när Kungl. Maj:t får fullmakten att utöka det inre stödområdet, hela Västerdalarna, alltså både Malung och Vansbro kommuner skall få följas åt. Jag har svårt att förstå skillnaden mellan vad utskottsmajoriteten säger och vad reservanterna skriver i reservationen. Skillnaden är väl att reservanterna nämner Malung och Vansbro vid namn medan utskottsmajoriteten för sin del talar om att det inre stödområdet bör vara sammanhängande. Eftersom norra Värmland, dvs. Torsby kommun, uttryckligen skall föras till det inre stödområdet måste också Västerdalarna, dvs. Malung och Vansbro, föras dit om det skall vara sammanhängande.

För mig finns det i dag anledning att uttrycka glädje när riksdagen snart kommer att fatta beslut, ett beslut som innebär att Malung och Vansbro förs till det inre stödområdet. Det kommer säkert, vilket jag tidigare anfört, att vara gynnsamt för framtida utveckling i kommunerna.

Låt mig slutligen, herr talman, säga några ord om behovet av att Ludvika planeringsregion, dvs. Ludvika och Smedjebackens kommuner, förs till det allmänna stödområdet. I motionen 522 av herr Fredriksson och herr Mellqvist avser man naturligtvis Ludvika planeringsregion och inte Ludvika kommun som det står, felaktigt efter vad jag kan förstå, i att-satsen. Detta som ett påpekande till vad herr Boo sade här före middagspausen. Om utvecklingen i hela Dalarna skall vara positiv är det angeläget att hela länet förs till stödområdet. Nu står endast Ludvikas och Smedjebackens kommuner utanför. Dessa måste föras till allmänna stödområdet, och det bör ske nu och som konsekvens av det blir hela Kopparbergs län med i stödområdet. Även om Ludvika och Smedjebacken för närvarande inte har alltför stora problem har där tidigare varit en stor befolkningsuttunning, som bör beaktas när man skall bedöma behovet av att föra dem till det allmänna stödområdet. Befolkningsminskningen har, som sagt, varit stor i många år och många arbetstillfällen har försvunnit. Om de förs till allmänna stödområdet skulle det absolut vara en utveckling till det bättre. För min del har jag med det sagda velat påpeka betydelsen av att Ludvika och Smedjebacken förs till det allmänna stödområdet, vilket då alltså innebär att hela länet hamnar inom det.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Debatten i dag har i mycket blivit ett eko av debatten i december i fjol i anslutning till riksdagens beslut om ett regionalpolitiskt

handlingsprogram. Den har illustrerat att alternativet till regeringens och socialdemokratins accepterande av en fortsatt koncentration av sysselsättning och boende alltjämt är centerns riksplän. Det beklagliga i den här debatten ligger framför allt i den ensidiga målformulering som socialdemokratins företrädare gör sig skyldiga till. Bundna av målformuleringen framhårdar de i uppfattningen att det inte är realistiskt att ge skogslänen deras andel av befolkningstillväxten och därmed förenade ökade samhällsresurser.

Den fråga man ställer sig, efter att ha lyssnat till debatten i dag, är hur man på detta sätt skall kunna skapa den framtidstro och den utvecklingsvilja som man i skogslänen så väl behöver som en kraft för utvecklingen. I Jämtlands län var det en enig länsstyrelse som slöt upp bakom det äskande om resurser som tog sig uttryck i målsättningen 144 000 invånare. Detta karakteriserades som en minimimålsättning, vilken riksdagsmajoriteten tyvärr i sitt beslut i december sänkte med mellan 9 000 och 19 000 invånare.

Den fråga man ställer sig är hur regeringspartiets lokala företrädare skall kunna skapa tilltro till en sådan politik. Man har alltså först gått med på en lokal målsättning och sedan nödgats backa ut från den och acceptera en långt lägre ambitionsgrad. Borde inte regeringspartiet ändå ha sökt hävda en målformulering, som givit ett bättre underlag för den lokala och regionala viljan till att bryta en utvecklingstrend?

Avdelning 38 av Byggnadsarbetareförbundet i Östersund beräknar att bostadsbyggandet i Jämtlands län skall skäras ned med 50 procent och att 700 byggnadsarbetare måste få andra byggnadsjobb inom ett och ett halvt år, på en marknad där det redan finns ca 500 byggnadsarbetare arbetslösa. Detta är till en del en konsekvens av att målsättningen sänks för detta skogslän. Andra exempel på den ändrade befolkningsmålsättningens konsekvenser skulle kunna åberopas.

Den utveckling som vi kunnat notera i detta skogslän under de två senaste åren har emellertid varit positiv. Lågkonjunkturåren 1971 och 1972 noterade Jämtlands län en glädjande befolkningsökning efter en förödande folkavtappning under hela 1960-talet. Även när det gäller antalet industrissysselsatta har Jämtlands län och därvid främst Östersunds kommun haft en gynnsammare utveckling än den som gäller för landet som helhet under de senaste två åren. Jag måste emellertid för min del bekänna att jag hyser en djup oro för att detta kan bli en parentes – må vara en positiv sådan – i utvecklingen. Slaget om det norrländska inlandets framtid är nämligen långt ifrån vunnit. Lågkonjunturen 1971–1972 innebar en allmän uppbromsning av tendensen till befolkningskoncentration, men nu står vi inför en om man ser till exportnäringarnas utveckling intensiv högkonjunktur igen, och vi kan redan märka suget på arbetsmarknaden från den syd- och mellansvenska industrin.

I detta läge står skogslänen sämre rustade än de borde som en följd av den förändrade regionalpolitiska målsättningen och den minskade ambitionsgraden i detta avseende. Det är i konjunturlägen som det vi nu står inför som satsningen på industricentra i inlandet skulle kunna visa sig särskilt betydelsefull.

När exportindustrier i Syd- och Mellansverige når kapacitetstaket

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

uppställer sig den frågan -- som jag vet redan är aktuell på sina håll: Hur ökar man ut kapaciteten? Alternativen är nyrekrytering av folk till och utbyggnad av befintliga anläggningar eller upprättande av filialföretag, där det finns arbetskraftsöverskott och kanske också industrilokaler lediga. Mot denna bakgrund framstår satsningen på industricentra enligt propositionen som enligt mitt sätt att se överdrivet försiktig, och det är därför som herr Stjernström och jag föreslagit ytterligare industricentra bl. a. i Järpen och Sveg.

Frågan om utvecklingen i Norrlands inland är också en fråga om det psykologiska klimatet, dvs. tilltron till utvecklingsmöjligheter och förutsättningar. Det är, som jag nämnde tidigare när det gällde målformuleringarna, en väsentlig omständighet att ta med i beräkningen. Mot den bakgrunden är departementschefens och utskottsmajoritetens ställningstagande till lokaliseringen av industricenterstiftelsen minst sagt underligt. Skall denna stiftelse administrera och utveckla industricentra som skall främja utvecklingen i inlandet, borde man gå före och visa tilltro till den miljö man skall främja genom att dit även lokalisera själva stiftelsens administration. Det är anmärkningsvärt att även utskottsmajoriteten i det sammanhanget gått förbi Östersund, som har alla förutsättningar som lokaliseringsort, inklusive den att vara ett centrum för Norrlands inland. Jag har under debatten i dag förgäves lyssnat till herr Nilsson i Östersund för att få en förklaring till utskottsmajoritetens ställningstagande i det här speciella avseendet.

Till bristerna i såväl propositionen som utskottsmajoritetens betänkande hör även att man inte är beredd att jämställa turistnäringen med andra, stödberättigade näringsgrenar. Turistnäringen spelar en avgörande roll för sysselsättning och för upprätthållande av samhällsfunktionerna i de glesbygder där alternativa sysselsättningsmöjligheter är synnerligen begränsade och när någon industriell expansion i sin egentliga bemärkelse normalt inte är att vänta. Det hade alltså ur regionalpolitisk synpunkt varit väl motiverat att införa ett sysselsättningsstöd för turistnäringen liksom för industrin i inre stödområdet. Jag behöver här bara hänvisa till vad turistnäringen betyder för sysselsättning och boende i västra Härjedalen och i Jämtland.

Jag måste tyvärr, herr talman, konstatera att inrikesutskottets majoritet försuttit chansen att rätta till de anmärkningsvärda brister propositionen innehåller när det gäller att främja utvecklingen i Norrlands inland.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Låt mig först med några ord beröra den historieskrivning som inrikesministern här har gett. Han säger att när det gäller lokaliseringspolitiken har folkpartiet kommit in i bilden på ett sent stadium - följt efter socialdemokraterna och centern, menar han. Jag ber därför att få hänvisa till en motion från 1958, före den tidpunkt då utredningen tillsattes. Det var en stor partimotion, som hade följande kläm:

”Med stöd av det ovan anförda hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samteten m. m.*

a) en sammanställning av väsentliga fakta rörande landsbygdens näringsliv;

b) en översyn av de lagar som berör landsbygdens vitala problem, varvid hänsyn bör tagas till de synpunkter som framförts i denna motion;

c) framläggande av de förslag till åtgärder som med hänsyn till de nya förhållandena bör ingå som led i en positiv landsbygdspolitik.” Landsbygdspolitik var den beteckning man på den tiden hade på lokaliseringpolitiken.

Jag tycker att det efter detta skall bli svårt för inrikesministern att återigen komma med den missvisande historieskrivning som jag så många gånger fått lyssna till.

Herr talman! När vi i december drog upp riktlinjer för regionalutveckling och hushållning med mark och vatten hade jag anledning konstatera att vi har ganska gott om visioner, när det gäller att komma till rätta med den obalans i samhällsutvecklingen som vi alla upplever som olycklig, men att vi har brist på tillräckligt effektiva åtgärder, som ökar tillväxtpotentialerna och ger nya sysselsättningstillfällen, speciellt i de i detta avseende utsatta områdena i vårt land. Det är väldigt långt kvar till den målsättning som statsministern vid det tillfället var talesman för, när han uttryckte det så att det bör vara en ambition, för det första att alla vuxna personer i arbetsför ålder så långt det över huvud taget är möjligt skall kunna få tillgång till yrkesarbete i hemorten eller inom rimligt avstånd från den, för det andra att medborgarna i gemen skall komma i åtnjutande av en god samhällsservice och för det tredje att de samtidigt skall ha möjlighet att leva i en positiv yttre miljö.

Det är en bra målsättning, men jag fruktar att många upplever avståndet mellan vision och verklighet som väldigt långt, när de ser på sin egen situation. Jag tänker på alla dessa som går arbetslösa, på alla dem som måste ryckas upp ur sin groningsgrund och flytta kanske till helt andra förhållanden i fråga om både arbetssituation, bostad och miljö än vad de tidigare vuxit in i, dvs. på de många som får finna sig i helt andra förutsättningar och förhållanden än dem som angavs i den målsättning jag nyss citerade.

Att vad jag här sagt är en erfarenhet för många norrlänningar är vi alla medvetna om, men jag medger givetvis att även människor från andra delar av landet upplever detsamma.

Situationen påkallar krafttag för att rätta till och förbättra situationen för de många som här är berörda. Och då inställer sig osökt frågan: Är det vi här nu kommer att besluta lösningen på problemen, och går förslagen tillräckligt långt för att ge avsedd effekt? Jag vet inte om någon här vågar påstå att så är fallet. Men ändå säger vi inte nej. Vi upplever att det är viktiga steg på vägen mot bättre förhållanden, men vi vet också att vad vi framför allt behöver är ett nytänkande på samtliga nivåer i samhällsapparaten, ett tänkande och ett handlande som tar hänsyn till samtliga faktorer i samhällsbilden och inte bara till den lilla sektor som man själv blivit satt att förvalta. Inrikesutskottets ordförande pekade på ett viktigt område när han berörde den indragning av poststationer som går som en präriebrand över landet. Själv lever jag i en bygd där tingsrätten är i farozonen. Tidigare har domänverket tagit ifrån oss sitt regionkontor,

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

och SJ inskränker sina sysselsättningsmöjligheter mer och mer, för att nämna några exempel.

Herr talman! Vi måste enligt min mening lära oss att mera se till helheten än till den egna lilla biten, om vi skall komma till rätta med de problem som vi här diskuterar. Gör vi inte det, så kommer det att bli ytterst allvarliga konsekvenser.

Sedan är det givetvis också angeläget att vi prövar nya grepp, t. ex. i stil med vad landshövding Hagnell här tidigare pläderade för. Jag delar hans mening att man på det regionala planet bör få större möjligheter att handla i situationer där det är nödvändigt att ta ställning snabbt. För att detta skall kunna ske bör man också ha insikt om vilka ekonomiska medel som står till förfogande på det regionala planet.

Egentligen, herr talman, begärde jag plats på talarlistan för att säga några ord om det län som jag företräder – det län som så ofta tyvärr kommer på mellanhand när något initiativ tas från statsmakternas sida. Man glömmer så lätt att även vårt län är en helhet och att det tillhör Norrland och de skogslän som kämpar med stora svårigheter i en tid då strukturomvandlingen särskilt drabbar jord- och skogsbruk. I motion nr 863 har jag utförligt redogjort för länets situation i fråga om befolkningsutveckling och sysselsättningssvårigheter och framhållit behovet av extra insatser för att Gävleborgs län bl. a. skall nå den målsättning med bibehållet befolkningstal fram till 1980 som riksdagen fastställt. Jag har också i motionen föreslagit en rad åtgärder som jag anser är nödvändiga för att vända utvecklingen i en mer gynnsam riktning, bl. a. att Gästrikland skall tillföras stödområdet. Delningen av länet såväl i det här fallet som så ofta eljest – jag skall inte räkna upp alla de exempel som är möjliga att anföra – är olycklig och motverkar en framgångsrik utveckling för länet som helhet.

Utskottet säger sig ha förståelse för att utvecklingen inom Gävleborgs län under den gångna delen av 1970-talet kan vara ägnad att inge oro och tillägger att den södra delen, dvs. Gästrikland, visserligen inte tillhör det allmänna stödområdet men ingår i den gränzonen där en smidig tillämpning av bestämmelserna om lokaliseringstöd har förutsatts. Jag vill understryka det som utskottet här säger – det är bra att det sägs, men det är inte nog. Kravet på Gästriklands inlemmande i stödområdet kvarstår; jag skall dock för dagen inte ställa något särskilt yrkande.

Jag skall inte heller trötta kammaren med någon utförligare redogörelse för de ytterligare åtgärder som jag funnit påkallade när det gäller vårt län. Men jag kan ändå inte underlåta att framhålla nödvändigheten av att Ljusdal får del av de ökade sysselsättningsmöjligheter som vårt ställningstagande i dag skall ge. Det är alldeles nödvändigt att så sker. Ljusdal är en strategiskt viktig ort i nordvästra delen av länet men en ort som drabbats särskilt hårt av den mycket stora avgången från jord- och skogsbruk. Jag har pekat på möjligheten att dit förlägga ett industricentrum; även andra åtgärder är givetvis möjliga. Det är viktigt att någon åtgärd kommer till stånd som ger möjlighet till en gynnsam utveckling i den delen av länet, att det sker snart och att åtgärden blir av sådan storleksordning att utvecklingen verkligen vänds åt rätt håll.

Med detta har jag inte alls velat ta tillbaka något av det jag i övrigt

tagit upp i min motion, men tidsbegränsningen gör att jag nu går förbi det. Det blir säkert anledning att återkomma.

Slutligen vill jag, herr talman, utan att vidare argumentera – jag tycker att det har skett i tillräcklig omfattning – yrka bifall till reservationerna 4, 7, 8, 9, 11, 12, 15, 16 och 19.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Debatten har nu fortskridit så långt att jag skall begränsa mig till att i korthet kommentera de särskilda yttrandena nr 4 och 5 vid inrikesutskottets betänkande nr 7.

I det särskilda yttrandet nr 4 erinrar utskottets borgerliga ledamöter om att riksdagen redan tidigare i år fattat beslut beträffande den partimotion som moderata samlingspartiet väckt med bl. a. krav på att väg- och trafikpolitiken i sin helhet bör inordnas i de regionalpolitiska strävandena och att trafikpolitiska utredningen genom tilläggsdirektiv skall ta upp dessa frågor. Riksdagens majoritet ställde sig avvisande till förslagen – liksom den gjorde det förra året, när vi då framställde samma yrkande. Jag beklagar denna negativa inställning. Alla måste väl ändå vara på det klara med den betydande och ytterst besvärande eftersläpning som råder både när det gäller vägbyggandet och när det gäller vägunderhållet. Om vi inte kommer till rätta med de problemen, som är mest utpräglade i svaga regioner, och om vi inte får en lösning av kommunikationsfrågorna på så sätt att såväl de enskildas som samhällets och näringslivets behov och önsknings beaktas – ja, då är jag rädd att vi kommer att misslyckas med våra regionalpolitiska satsningar. Regionalpolitiken får inte liksom så mycket annat bli ett lappverk. Det behövs en annan helhetssyn på de här frågorna, där majoriteten bör tänka om som den gjort när den äntligen nu insett exempelvis vad bevarandet av glesbygdsskolorna betyder för utvecklingen av en bygd.

Det andra yttrandet som jag vill ta upp berör utformningen av den framtida skogspolitiken. De borgerliga ledamöterna i utskottet understryker med all rätt att de förslag som den skogspolitiska utredningen framlagt är oacceptabla ur regionalpolitiska synpunkter. De är oacceptabla även ur andra synpunkter, då majoritetsförslaget är rent socialistiskt utformat. Nu är visserligen den utredningen lagd på is, men det är angeläget, när nya utredningar kommer på detta område, att de kommer snart och att skogspolitiken då sätts in i sitt regionalpolitiska sammanhang.

Inrikesutskottet instämde förra året enigt i moderata samlingspartiets krav om tilläggsdirektiv till den sittande jordbruksutredningen i syfte att få till stånd ett utökat regionalpolitiskt jordbruksstöd. Bakom det kravet ligger en strävan att få jordbruket att leva vidare även i svaga regioner och att få en regionalpolitisk satsning på bredden, varigenom bl. a. en jämnare befolkningsstruktur bör kunna uppnås.

Ett utvidgat skogs- och jordbruksstöd och ett särskilt skogsvårdsprogram skulle – som vi från moderata samlingspartiet har understrukt många gånger – leda till inte bara positiva regionalpolitiska effekter utan även till en förbättrad landskapsvård och ökad sysselsättning.

Jag lyssnade med intresse till den debatt som fördes här tidigare i dag

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

och konstaterade att herr Nordgren vid två tillfällen bl. a. ställde den direkta frågan till inrikesministern om jordbrukspolitiska utredningen har erhållit av riksdagen begärt tilläggsdirektiv angående ett utökat regionalpolitiskt jordbruksstöd. Statsrådet Holmqvist svarade bägge gångerna med en mycket talande tystnad, av vilken jag har dragit den slutsatsen att några tilläggsdirektiv ännu inte meddelats. Det är anmärkningsvärt, om så inte skett, och jag vill därför ställa frågan så här: När kommer jordbruksutredningen att få av riksdagen begärda tilläggsdirektiv? När kan vi förvänta oss att regeringen kommer med kompletterande utredningar på skogspolitikens och skogsvårdens område.

Det är ytterst angeläget att någonting sker, och att det sker snabbt, ty regionalpolitiken gagnas inte minst av insatser för dem som är sysselsatta inom exempelvis jord- och skogsbruket. Men då skall insatserna vara realistiska, inte socialistiska.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag skall omedelbart svara på den framställda frågan; det var ett förbiseende att jag inte gav svaret tidigare.

De motioner som väckts i denna fråga samt utskottets betänkande har av jordbruksministern överlämnats till jordbruksutredningen, och utredningen har på vanligt sätt anmodats att i sitt arbete beakta de synpunkter som framförts och att penetrera frågan utifrån de utgångspunkterna.

Herr STRINDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är ytterst tacksam för att statsrådet lämnat kammarens ledamöter detta besked, eftersom det har rätt oklarhet om denna sak. Jag tycker att det är en så betydelsefull fråga att kammaren faktiskt hade rätt att få ett klart besked på den punkten.

Fru NORMARK (s):

Herr talman! Motionen 1692, som behandlas i detta utskottsbetänkande, gäller uppföljnings- och bevakningsfrågorna.

För åtta år sedan, när lokaliseringpolitiken i den mening vi i dag diskuterar tog sin början, kom inte någon regional bevakning och uppföljning till stånd. Det är otillfredsställande att företag, som staten har satsat avsevärda pengar i, ibland har kunnat nedläggas, ibland försäljas utan att anslagsgivande myndighet varit underrättad härom. Informationen till de anställda har heller inte varit tillfredsställande.

Möjligheten att genom lokaliseringpolitiken få nya arbetstillfällen mottogs med glädje av människorna i stödområdena. Det var glädjande att se den investeringsvilja och optimism som kännetecknade företagen, när de redovisade planerad sysselsättningsökning för att erhålla lokaliseringslån eller bidrag eller båda delarna. Att det i de flesta län inte har blivit så stor faktisk ökning av sysselsättningen som angivits i planerna kan inte tas som intäkt för att lokaliseringpolitiken har varit fel. Det är svårt att avgöra, om sysselsättningen beräknades högt av företagen för att de eventuellt lättare skulle erhålla lån eller bidrag, eller om de kalkylerade fel. En del företag byggde ut för snabbt och saknade kapital till driften -- i en del fall uppkom avsättningssvårigheter. Hade en bättre

uppföljning genomförts redan från början med bättre insyn i företagen, borde en del felinvesteringar och förluster ha kunnat undvikas. I motionen nämns ett fall i Värmland där ett företag nyligen försattes i konkurs på grund av avsättningssvårigheter. En kvartalsredovisning beträffande lönsamheten för de företag, i vilka samhället satsat pengar, anser vi motionärer vara ett berättigat krav.

Utskottet anför: "Vad motionärerna syftar till kan uppnås inom ramen för nuvarande ordning - - . Lån kan t. ex. beviljas på villkor att korttidsbokslut upprättas. Föreskrifter kan meddelas om att stödet skall återbetalas om det inte används på ett sätt som är avsett." Det kan alltså ställas vissa villkor, men frågan är om det verkligen görs konsekvent. I så fall är motionen i den delen tillgodosedd.

Lokaliseringspolitiken betyder mycket för stödområdet. Det finns många duktiga företagare som därigenom kunnat bygga ut sin rörelse. I motionen behandlas ett annat problem i samband med detta. I många fall har lån och bidrag beviljats till s. k. familjeföretag, som därmed kunnat bygga ut sin verksamhet. Det har gått bra. Efter en tid har företaget sålts till ett storföretag, ibland med multinationella intressen. Avsevärda summor har på detta sätt slussats över till företag som det inte funnits motiv att ge lokaliseringstöd.

När det gäller multinationella företag biföll riksdagen förra veckan propositionen 72 med förslag om ändring i 1916 års inskränkningslag om förvärv av bl. a. aktier i vissa bolag. Denna lag är också tillämplig när det gäller lokaliseringföretag.

Det borde finnas viss återbetalningsskyldighet av lokaliseringsmedel då ett företag går bra och säljs med vinst. Det har visat sig svårt att få reda på hur många företag i vårt land som sålts sedan de byggts ut med lokaliseringsmedel. Upplysningstjänsten gick bet på den uppgiften; det krävdes alltför omfattande undersökningar på alla länsstyrelser för att få fram sådana siffror. Därför kan jag i dag bara nämna ett par exempel från mitt eget län, och även där var det svårt att få fram exakta uppgifter om hur många företag som sålts och till vem. Förhållandena är troligen likartade i andra län. Försäljningssummorna är tydligen förborgade, likaså de förmåner exempelvis i form pensionsförsäkringar som säljare kan ha erhållit.

Ett företag erhöll 4 859 000 och såldes till Promotion. Ägaren till ett annat företag förklarade frankt enligt tidningsuppgifter för en tid sedan med anledning av något som kallades SAF-dagen: "När jag träffar affärsvänner utomlands låtsas jag att jag inte vet vem Olof Palme är." Vid samma tillfälle yttrade han: "Så snart man säger att företaget är lönsamt så blir det vilda strejker - - -. Därför är jag nu mera återhållsam med att tala om att vi får en vinst då och då." Detta företag har fått 23 510 000 kronor i lokaliseringsmedel och är nu sålt till Incentive.

Ibland är det svårt att få veta vem köparen är. Sålunda har ett företag sålts till en köpare, som bara omnämns som "stockholmare". Det kan väl inte vara tillfredsställande.

Det var bara några exempel på hur svårt det är att få insyn när företagen försäljs.

Herr talman! Den expertgrupp som införts i inrikesdepartementet bör

ha intresse av en uppföljning även av de lönsamma företagens göranden och låtanden och av vad som händer vid försäljning.

Jag finner det meningslöst att mot ett enhälligt utskott yrka bifall till vår motion men vill med det anförda framhålla att motionen inte är helt tillgodosedd och förbehålla mig rätten att återkomma i detta ärende.

I detta anförande instämde herrar Göransson (s) och Brännström (s).

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Den debatt som förts här i dag och de beslut som senare kommer att fattas kommer att få en avgörande betydelse för samhällsutvecklingen under lång tid framöver. Det är i detta sammanhang fråga om hur människorna i framtiden skall kunna få en av de grundläggande rättigheterna tillgodosedd, nämligen rätten till arbete. Det är vidare fråga om hur den miljö skall formos där människorna skall utföra sitt arbete. Det är fråga om hur den miljö skall formos där de skall få sin bostad och hur de skall få möjlighet att uppleva en meningsfylld fritid. En annan fråga av utomordentlig betydelse är den sociala. Hur skall vi kunna förebygga sociala problem för de enskilda människorna? Det här är frågor som är väsentliga i samhällsutformningen och väsentliga för de enskilda människorna, frågor som jag anser i alltför liten grad har observerats av dem som har varit och är fångna i en stark övertro på det centraliserade samhället. Visserligen nämns de här frågorna ibland, men när det gäller att fatta beslut som tar sikte på att förebygga uppkomsten av sociala problem glöms de ofta bort.

När vi i dag diskuterar regionalpolitiken finner jag det i hög grad motiverat att beröra det decentraliserade samhällets betydelse ur social synpunkt. Är det någon som vill bestrida att det decentraliserade samhället ger bättre miljöer, ger större möjligheter för människorna att anpassa sig? Det decentraliserade samhället är därigenom i sig självt förebyggande i fråga om sociala problem, brottslighet osv. Detta är något som vi under många år har framhållit i olika riksdagsmotioner från centerns sida. Även andra människor, inte minst de som aktivt arbetar inom social- och kriminalvård, har med kraft vänt sig mot en stark befolkningsskoncentration till ett fåtal orter i landet. Det har framhållits att följderna av en sådan koncentration är sociala störningar i form av isolering, främlingskap, otrygghet och rädsla.

Det har sagts att vi riskerar att storstadsregionerna, om nuvarande utveckling tillåts fortgå, i än högre grad blir centra för avancerade missbruksformer, psykiska störningar, asocialitet och våld och kommer att producera socialt utslagna människor, patienter till mental- och kriminalvård. Detta är synpunkter som för några år sedan framfördes från kriminalvårdens regionala företagsnämnd i östra kriminalvårdsregionen i samband med att den yttrade sig över regionplanen för Stockholmsområdet.

Det finns risk för att de försök vi gör att genom ökade resurser och förbättrade metoder åstadkomma en meningsfullare och bättre social- och kriminalvård, inte minst en förebyggande sådan, får en mycket liten effekt om vi inte i vår planering av samhället, av människornas

livsmiljöer, utgår från människans fysiska och psykiska förutsättningar. För tre år sedan fördes en debatt i tvåkammardagen i anledning av en interpellation från dåvarande centerledaren Gunnar Hedlund. Den gällde en plan för åtgärder mot den ökade brottsligheten. Statsminister Palme anförde i den debatten att det kan finnas ett samband mellan brottsutvecklingen och den allmänna tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingen. Befolkningsomflyttningarna och den snabba tillväxten av storstäderna, det hårda arbetstempot och rationaliseringar i företag och på arbetsplatser är några av de faktorer som utsätter människor för en allt hårdare press, anförde statsministern. Många är på grund av brister i sin ekonomiska och sociala situation inte rustade att möta den pressen. För den som stötts ut ur produktionslivet och ur samhällsgemenskapen kan vägen till brottslighet vara kort. Det är inte välfärden som skapar brottslighet, utan snarare är det så, att strukturförändringarna i samhället riskerar att driva fram en ökad brottslighet därför att välfärden inte har nått tillräckligt många och därför att det finns brister i den sociala tryggheten som vi ännu inte kunnat avhjälpa. Statsminister Palme hänvisade sedan till makarna Russells bok, där dessa pekar på två skäl till våld som dominerar, vare sig man ser historiskt på problemen eller undersöker olika djursamhällen. Det ena gäller bristande föda – det utlöser våld och det andra är en överdriven trängsel; ett sammanträngande av djursamhällen eller människosamhällen. Det framhålls att det finns ett direkt samband mellan dessa faktorer och våld. Statsminister Palme kom så fram till följande: ”Jag tror att i den långsiktiga samhällsutvecklingen som både herr Hedlund och jag åtminstone till någon del kommer att få uppleva är regionalpolitik – förutom alla andra skäl som kan åberopas till stöd för den – också ett av medlen för att förhindra en ökad kriminalitet i det moderna samhället.”

Nu finns det tillfälle att med regionalpolitiska medel förverkliga vad som ges uttryck för i andra sammanhang. Det går bra att hänvisa till regionalpolitik när man diskuterar andra åtgärder, men när det gäller att fatta beslut och effektuera den verkar det som om intresset inte vore lika stort. Då är det ganska tyst om dessa väsentliga frågor – alltså frågan om regionalpolitikens utomordentliga betydelse för att bereda möjlighet att komma till rätta med de sociala frågorna och den ökade brottsligheten och därmed att ge denna en effektivt brottsförebyggande inriktning.

Vi måste skapa ett samhälle med god miljö, ett samhälle som ger förutsättningar för trivsel och gemenskap och som inte genom att byggas på kortsiktiga ekonomiska kalkyler ställer överkrav på individen. Centerns krav på bättre regional balans, både mellan regionerna och inom dessa, och med arbetsplatser och bostäder över hela landet, är av utomordentlig vikt i arbetet med att förebygga uppkomsten av sociala störningar och brottslighet. Den glädjande folkvandringen som applåderades på 1960-talet och finansministerns små rännilar är båda uttryck för att man helt har bortsett från sambandet mellan samhällets koncentration, sociala problem och en ökad brottslighet. Trots dessa klara samband mellan en stark koncentration och de sociala problemen är det förunderligt hur litet dessa frågeställningar beaktas när vi skall ta ställning till konkreta handlingslinjer som minskar koncentrationstendenserna.

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Hur har vi det exempelvis på bostadssidan? I vilken utsträckning har dessa viktiga frågor beaktats när det under 1960-talet har byggts mastodontområden i sten och betong? Undersökningar visar hur exempelvis ungdomen vill ha sin bostadsfråga ordnad. Dessa önskemål avfärdas ofta med att de är romantiska drömmare, främmande för verkligheten. Hur vore det om man i samhällsplaneringen lyssnade mera på de enskilda människorna? Varför inte låta människorna i större utsträckning få vara med och utforma sin egen boendeform, sin egen livsmiljö? Har inte den enskilde individen större möjligheter att avgöra vilken boendeform och vilken boplatz som bäst passar för att uppnå bästa möjliga trivsel än den möjlighet att avgöra detta som man har exempelvis inom kanslihusets väggar? Ungdomens reaktion är i mycket en reaktion mot det starkt centraliserade samhället, även om centralisterna inte i dag vill erkänna det. Jag tycker att inrikesministern här i dag i en replik till centerledaren gav klart uttryck för detta då herr Fälldin såsom ett exempel tagit frågan om bostadsbyggandet i sin egen hembygd. Herr Holmqvist sade då att han inte var imponerad av det exempel som herr Fälldin tog.

Ja, det är klart att vill man inte sätta sig in i hur den enskilda människan själv upplever sin situation då kan man naturligtvis säga på det sättet. Jag vill hävda att de mänskliga kontakterna har en avgörande betydelse såväl för barnens möjligheter att växa upp till harmoniska människor som för den vuxnes psykiska balans och välbefinnande. Möjligheterna till kontakt och gemenskap med andra människor har inte som man kanske kunde tro ökat i det centraliserade samhället. Befolkningsomflyttningen, de nya bostadsmiljöernas utformning och andra faktorer har i stället skapat rotlöshet och ensamhet för många människor. Ideologin att samhället skall klara allt har också resulterat i att människor i högre grad slutat att då det behövs ge varandra en hjälpare hand. Attityderna till medmänniskorna har i det urbaniserade samhället förändrats på ett sätt som är negativt både för individen och för samhället.

I socialstyrelsens redovisning av erfarenheter från narkomanvårdsområdet pekar man bl. a. på den bristande mänskliga kontakten som är orsak till att många unga dras in i narkotikamissbruk. En rad av behandlarna underströk att missbrukarnas "isolering" och "relationslöshet", deras "utanförstående" måste ses mot bakgrund av att de under sin uppväxt och senare utsatts för en lång rad svåra besvikelser i sina kontakter med andra människor, något som grundlagt en djup misstro med starka garderingar mot nära relationer till andra.

Den långsiktiga psykologiska behandlingens primära uppgift skulle därför vara att försöka bryta denna misstro genom att erbjuda missbrukaren en långvarig, trygg och emotionellt betydelsefull kontakt.

Detta är ytterligare en erfarenhet som visar på nödvändigheten av att vi i samhällsplaneringen utgår från individens behov. Det decentraliserade samhället, de mindre enheterna ökar möjligheterna att upprätthålla de mänskliga relationer och den gemenskap som är en nödvändighet för oss alla.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Fru THUNVALL (s):

Herr talman! Den målinriktning av vårt regionalpolitiska handlingsprogram som herr Nilsson i Östersund angav i sitt anförande tidigare i dag vill jag gärna instämma i och skall därför inte upprepa något av det han sade. Jag vill också instämma i det anförande som fru Normark nyss höll och som berörde en annan sida av lokaliseringsproblematiken.

Herr talman! Jag vill i detta skede av debatten bara på några punkter understryka vad utskottet sagt, då det har betydelse för det län och särskilt den region jag representerar. Jag skall därför inte gå in på vad den föregående talaren här anförde.

Ljusdalsregionen är vidsträckt och rymmer flera utpräglade glesbygdsområden. Genom utskottsbetänkandets olika förslag, vilka liksom propositionen är grundade på glesbygdsutredningens betänkande, kan möjligheterna till sysselsättning i dessa områden komma att ökas tack vare de stödformer som redovisas. Ur 1972 års beslut återger utskottet: "Om människornas anspråk på sysselsättning och service på rimligt avstånd från bostadsorten inte kan tillgodoses i något fall, skall strävan vara att flyttning skall ske inom den region som den enskilde känner naturligt samband med." Utskottet understryker därmed föregående års beslut och jag finner detta vara en angelägen princip och strävan.

Man hör ibland sägas att vissa förespråkare för Ljusdalsregionen och dess problem ger lyssnaren en så negativ bild av bygden att det kan avskräcka dem som eventuellt tänkt sig lokalisering dit.

Herr talman! Ett ensidigt näringsliv som nu är hårt rationaliserat, nämligen skogsbruket, har varit huvudorsaken till den stora utflyttning som drabbat regionen, eftersom människorna tvingats söka arbete på annan ort. Många blir pendlare som det talats om tidigare i dag – bl. a. därför att man hoppas på en utveckling som åter skall ge dem sysselsättning på hemorten. Givetvis kan stark utflyttning så småningom få återverkan på den statliga och regionala service som är beroende av befolkningssiffrorna och även öka de kommunala kostnaderna för de människor som alltjämt har möjlighet eller som väljer att stanna på hemorten. Det är för att stoppa denna trend, vilken kan ge negativa effekter, som det är angeläget att tillförsäkra regionen sådana sysselsättningsobjekt att allt flera får möjligheter till arbetstillfällen inom hemorten och den egna regionen.

De yttre förutsättningarna för en lokalisering borde vara ljusa och förmånliga för Ljusdalsregionen, t. ex. beträffande läge och närhet till större centra, såväl norrut som söderut. Jag för min del anser att Ljusdalsregionen borde vara en mycket attraktiv lokaliserings- och turistort och önskar vederlägga uppfattningar i eventuellt annan riktning.

Jag kan fördenskull inte förneka att utvecklingen varit ogynnsam och, som utskottet också framhåller, kan vara ägnad att inge oro – av skäl som jag nyss nämnt – samt motivera särskilda åtgärder. På s. 23 i betänkandet säger utskottet bl. a.: "Det är regionalpolitikens uppgift att främja att den eftersträlvade industriella tillväxten kanaliseras till orter och regioner som behöver en förstärkning av sysselsättningsstillfällena. Det är mot den bakgrunden man bör se propositionens förslag."

Herr talman! Det är just mot den bakgrunden jag liksom tidigare

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

hävdar att det är angeläget och absolut nödvändigt att bl. a. en basindustri kanaliseras till Ljusdalsregionen för att få en nödvändig förstärkning av sysselsättningstillfällena.

När det gäller Gävleborgs län anser utskottet, att den förstärkning av lokaliseringssstödet som nu har föreslagits bör bli till fördel för länet. Inte minst, säger utskottet, gäller detta om Ljusdal, som ligger inom inre stödområdet, för vilket stödsatserna föreslås bli väsentligt förstärkta. Även om södra delen av länet inte tillhör det allmänna stödområdet, men ingår i en gränsszon, förutses en smidig tillämpning av bestämmelserna om lokaliseringsstöd.

Med ledning av utskottets skrivning på s. 48 angående tillkomsten av eventuellt ytterligare industricentra, när orter inom det inre stödområdet förutsätts bli aktuella, förväntar jag också att Ljusdal då kan komma i fråga – även om något direkt yrkande på den punkten inte ens reservationsvis har framförts inom utskottet.

Medveten om att regeringen har uppmärksamheten riktad på Gävleborgs län och på Ljusdalsregionen och dess sysselsättningsproblem – inte minst efter de krav på sysselsättningsobjekt som framförts från vårt håll – har jag önskat understryka utskottets positiva skrivning till förmån för Gävleborgs län och Ljusdalsregionen. Det är för mig angeläget att det inte får stanna enbart vid en skrivning utan snarast ger ett konkret resultat.

Herr talman! Jag har inte något yrkande utan tillstyrker utskottets förslag.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Den proposition som nu är föremål för debatt får väl betecknas som ett svar på de regionalpolitiska program som vi från de olika länsstyrelserna lämnade för ett och ett halvt år sedan.

I egenskap av länsstyrelseledamot är det ganska intressant att studera statsrådets svar i propositionen. Det regionalpolitiska programmet från mitt hemlän ansåg vi vara utomordentligt ambitiöst. Det låg ett mycket stort allvar bakom dess avlämnande. Vid presentationen av programmet sade landshövdingen att han och länsstyrelsen ansåg att vi i Norrbotten hade en nådatid på fem år och att avsevärda insatser måste göras under den tiden för att inte en landsdelskatastrof skulle inträffa.

Jag vill för all del inte säga att ingenting har hänt – det skulle vara i högsta grad felaktigt. Det har gjorts investeringar i Norrbottens järnverk, ASSI, tekniska högskolan osv. Vissa andra positiva åtgärder har vidtagits, som vi är glada över. De medför troligtvis att landsdelskatastrofen kan begränsas och inte kommer att beröra de centrala delarna av länet – Luleåbygden och dess närmaste omgivning.

Men vi har någonting som vi kallar den östra länsdelen – området norr om Luleå och Tornedalen. Det är tanken på det området som är främsta anledningen till att jag har tagit till orda i den här debatten. Det har för oss under lång tid varit ett utomordentligt stort bekymmer. År 1950 fanns i det området 44 000 människor; för närvarande bor där ca 32 000 människor. Då räknar jag inte med Kalixområdet utan enbart Tornedalen. Det har följaktligen skett en minskning sedan 1950 med inte mindre än 28 à 29 procent. Det har varit utomordentligt svårt att komma

fram till någon lösning av problemen i den östra länsdelen i Norrbotten, och jag måste ärligen erkänna att jag inte heller hade väntat mig att man i denna proposition skulle kunna ge någon fullständig anvisning om hur problemen skall lösas.

Det har tidigare i dag i denna församling pratats om hembygdstoner, och någon kanske menar att också jag slår an sådana tongångar när jag tar upp denna fråga. De kommuner jag talar om upptar emellertid ett område som är av åtminstone samma storleksordning som de medelstora länen i Mellansverige. De är också vårt ansikte mot våra östra grannländer — det enda landfasta området vid gränsen mot öster. Frågan om utvecklingen i den östra länsdelen av Norrbotten är därför inte obetydlig och inte enbart en länsfråga.

Vi är i länet mycket bekymrade över utvecklingen. Vi hade nog väntat att den här propositionen skulle innehålla någon anvisning om en nådatid. Visst har vi storarbetsplatserna, som man har pratat om tidigare i dag, i Övertorneå, Överkalix och Pajala. De storarbetsplatserna är naturligtvis inte oväsentliga — de är av betydelse för framför allt dem som börjar närma sig pensionsåldern och inte gärna kan flytta därifrån. Men de ger inte någon trygghet åt de unga människor som vi måste räkna med skall stanna kvar här uppe, om östra länsdelen, Tornedalen, skall kunna leva vidare. Det går inte att tänka sig att den delen av vårt land skall bestå bara man hyser omsorg om dem som är nära pensionsåldern. Därmed vill jag naturligtvis inte på något sätt underkänna omsorgen om dessa — de är väl värda den. Men vad som är väsentligt är att någonting måste åstadkommas, några arbetstillfällen måste skapas, för att de unga människorna skall kunna känna en viss tillförsikt inför framtiden.

Jag har vågat mig på att i en enkel motion ta upp det problemet och försökt finna former för en förändring som möjligen skulle kunna ge den yngre generationen en viss tilltro till framtiden där uppe. Dessa storarbetsplatser skulle enligt mitt förslag ombildas till företag i bolagsform inom Statsföretagskoncernen. Därmed skulle en industriell utveckling i östra Norrbotten främjas. Jag skall gärna erkänna att jag inte väntat mig bifall till den här motionen, för jag tror att problemet är rätt stort. Men jag har tagit upp frågan i debatten för att verkligen understryka att man från regeringssidan måste med större allvar än hitintills beakta problemet.

Man kan kanske då hänvisa till den enskilda företagsamheten och hoppas att den skall komma in här. Den faller man ju så gärna tillbaka på och hänvisar till i sådana här debatter. Tyvärr är situationen den i östra Norrbotten att det praktiskt taget inte finns några enskilda företag där. Man kan följaktligen inte hoppas alltför mycket på en insats från den sidan. Med hänsyn till de utomordentligt stora värden och rika tillgångar som staten tagit just från Norrbotten har vi all anledning och rätt att kräva att staten gör en ordentlig insats för att också trygga och bevara sysselsättningen i Norrbottens östra länsdel.

Jag har pekat på lämpligheten av att man t. ex. i Överkalix förlägger en förädlingsindustri, baserad på NJA:s stål- och plåttillverkning. Varför skulle detta vara omöjligt? Det finns kanske någon som menar att vi då kan få samma svårigheter och problem som man haft vid Norrbottens

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

järnverk. Jag är väl medveten om de problemen och vad de har kostat, men jag dristar mig till att säga att det trots allt har varit en billig insats för att ge de där anställda människorna arbete. I annat fall hade man varit tvungen att ta hand om de människorna och skaffa dem arbete på annat sätt. Det skulle säkerligen ha kostat minst lika mycket.

Låt mig tillägga att Norrbottens järnverk säkerligen skulle ha kommit på fötter tidigare, om där hade funnits en driftledning som varit mer lämpad för sin uppgift. Dess bättre har man numera fått en sådan, och av allt att döma tycks det gå ganska snabbt i rätt riktning; det är vi utomordentligt glada över. Jag är övertygad om att med en kunnig driftledning skulle sådana här "avläggare" till Norrbottens järnverk eller andra mindre industrier i östra länsdelen kunna få en rimlig ekonomi. Följaktligen efterlyser jag från statsrådets sida en mer aktiv insats för att om möjligt åstadkomma någonting i den här länsdelen, som är så utomordentligt väsentlig inte bara för vårt län utan för hela vårt land.

Låt mig också nämna att vi har ett grannland som rätt ofta sägs ha sämre resurser än vi själva. Det är intressant att konstatera att i det grannlandet, på andra sidan Torne älv, pågår det i dag en industriell utveckling som minsann saknar motsvarighet på den svenska sidan. Det finns väl ingenting som säger att inte vi också skulle kunna ordna med en utveckling.

Jag vill i korthet ta upp ytterligare en liten detalj, som jag faktiskt på fullt allvar väntat skulle komma med i propositionen. Det gäller förverkligandet av det skogsbruksprogram som vi från länsstyrelsen har anvisat vägar för, ett skogsbruksprogram som verksamt skulle bidra till att skapa råvaror till våra anläggningar, ge åtskilliga arbetstillfällen och dessutom arbetstillfällen för en rätt rimlig kostnad. Jag ställer faktiskt frågan till statsrådet: Av vilken anledning har man inte kommit med det programmet i samband med denna proposition, och kan det väntas inom en snar framtid?

Det är inte särskilt intressant att gång efter annan i ett sådant här ärende få höra, att avsikten är att ett program skall komma då och då. Sist jag pratade med statsrådet i denna fråga, var det skogsbrukspolitiska utredningen som var flaskhalsen. Då skulle den avvaktas. Nu har den både kommit och förkastats. I det läget borde man rimligen inte behöva vänta på den.

Låt mig tillägga att det här är fråga om en åtgärd som måste komma snabbt, annars kommer den för sent. Man har ingen anledning att vidta åtgärden, när det bara finns ett ålderdomshem kvar i denna bygd. Det måste finnas unga människor kvar i bygden när insatsen görs, annars är det inte särskilt mycket värt.

Jag skulle, herr talman, kunna sluta med detta, men många frågor har förekommit i denna debatt i dag. Det har inte bara varit lokaliseringspolitiska frågor utan även i rätt hög grad frågor som mera kan betecknas såsom inslag i en politisk valdebatt. Den yrkeskår jag tillhör minns att man för några år sedan skällde på bönderna inför valet. Sedan visade det sig att detta inte var särskilt givande. Därför har man i år tagit till åtgärden att skälla på böndernas föreningsrörelse. Nu tror man att man skall vinna mera på den åtgärden. T. o. m. den lilla och oansenliga

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

föreningsrörelse som finns inom jordbruket i Norrbotten har uppmärksamrats i dagens riksdagsdebatt.

Jag vet inte om herr Fagerlund är inne i kammaren, men han har enligt uppgift ställt frågan, om det ändå inte var en centralisering som skedde inom föreningsrörelsen i Norrbotten när man beslöt om en fusion. Jag skall inte ta lång tid i anspråk för att förklara den saken. Låt mig bara understryka att den fusion som skall göras i vårt jordbrukssammanhang lilla län är till för att motverka en centralisering till ett föreningsområde, som skulle ha spänt från ätskilliga mil norr om Pajala ned till Bollnäs. Vi har inte funnit detta vara lämpligt. Därför ansåg vi att vi skulle hålla vår föreningsrörelse inom länet och där slå samman de olika branscherna till ett så pass starkt företag som det över huvud taget går att få i Norrbotten. Det har i denna debatt betecknats som en form av centralisering. På vilket sätt har jag svårt att begripa. Men avsikten är väl inte heller att någon skall begripa någonting av sådana saker. Herr Fagerlund tog förstås fram denna fråga precis i samma akt och mening som den tas fram i i annat sammanhang.

Det må, herr talman, ändå tillåtas mig att säga några ord om skallet på föreningsrörelsen. Det pratas om den centralisering som där sker. Finns det någon rörelse eller något organ som är så decentraliserat som jordbrukets föreningsrörelse? Praktiskt taget varje dag går föreningsrörelsens bilar och transporter till vartenda aktivt jordbruk ute i byarna för att ge jordbrukarna den service de måste ha för att kunna föra sitt yrke vidare.

På det sättet bedriver jordbrukets föreningsrörelser sin verksamhet. Det kunde kanske vara rimligt med en jämförelse med Konsum, som ju står vissa herrar rätt nära. Hur har de betett sig när det gäller medlems servicen? Jo, de har dragit in alla butiker och har kvar några stora varuhus på centrala platser. Det är den formen av centralisering som de tillämpar.

Sedan säger man: Det är inte detta vi pratade om, utan vi pratade om centraliseringen av föreningsrörelsens anläggningar och fabriker. Ja, det skulle väl vara underligt i det samhälle som vi nu lever i, där centraliseringen har gått så långt som den har gjort, om inte föreningsrörelsens arbetsplatser också måste följa den centralisering som har skett i övrigt. Det skulle väl inte vara särskilt rimligt, om vi hade kvar våra anläggningar och våra fabriker på platser som människorna har flyttat ifrån. Det skulle knappast vara lämpligt.

Då säger man att det är helt riktigt – det är bara inte förenligt med centerns resonemang och centerns uppträdande i den här frågan. Det är fullständigt fel. Vi har från centerns sida aldrig begärt att man skall bygga en massafabrik där det inte finns någon trävara. Vi har aldrig begärt att man skall bygga ett sockerbruk i Norrbotten osv. Vi har varit realistiska nog att säga att vad vi krävt är att man skall flytta ut tillverknings av en eller annan vara som kan tillverkas på de platser där människorna finns, vilket är den främsta förutsättningen för att en tillverkning skall kunna ske.

Det skulle vara mycket att säga om den här saken, men när man i sin jakt efter föreningsrörelsen t. o. m. måste dra in i resonemanget den lilla

åtgärd som vi har vidtagit i vårt län för att om möjligt undvika en centralisering, då står det klart vad som är avsikten, och det var detta jag ville komma fram till.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! I motsats till den föregående talaren, som väl trodde att detta var någon form av allmänpolitisk debatt, skulle jag vilja säga några ord i anslutning till det ärende som föreligger till behandling.

Det är med tillfredsställelse jag noterar att den lokaliseringspolitik som har bedrivits under senare år har givit så goda resultat. Inte minst i den landsända som jag företräder har vi många exempel på vad denna politik har betytt i form av nya arbetstillfällen. Det är också vår varmaste förhoppning att den nya politik som nu kommer också i fortsättningen skall kunna ge den stimulans som är en förutsättning för att vi skall kunna ännu vidare bygga ut det näringsliv som skall ge oss större sysselsättning i olika avseenden. Det här är en liten sammanfattning av hur vi ser på den politik som förts och de förhoppningar vi har på den politik som kommer i anslutning till den proposition som utskottet har behandlat och som nu riksdagen har att ta ställning till.

En fråga som skymtat i debatten och som har förts fram av talare från min egen länsdel gäller Vansbro och Malungs kommuners anslutning till det inre stödområdet, något som vi utgår ifrån kommer att bli verklighet. Vi hoppas och tror att den skrivning som utskottet har gjort innebär att dessa två kommuner kommer att anslutas till det inre stödområdet. Jag utgår också ifrån att det är departementschefens mening att så kommer att ske.

Slutligen har herr Fredriksson från Grängesberg och jag tagit oss friheten att väcka en motion, nr 522. Där har smugit sig in ett tryckfel. Det talas om Ludvika kommunblock, det skall självfallet vara Ludvika planeringsregion, som förutom Ludvika omfattar Smedjebackens kommunblock. Vi hade hoppats att denna planeringsregion, den bit som är kvar av hela länet, också skulle föras till det allmänna stödområdet. Vi har inte fått någon som helst förståelse för den synpunkten. Utskottet skriver i sitt avslagsyrkande att den kommande femårsperioden nu skall få ge klara besked om det föreligger behov av att föra även denna del av Kopparbergs län till det allmänna stödområdet. Vi trodde väl att erfarenheterna redan nu var så omfattande att det var klart för ett ställningstagande. Men det var inte utskottets uppfattning. Vi har inget annat att göra än att ge oss till tåls under den kommande perioden för att se om utvecklingen kommer att ge stöd för de synpunkter som vi i denna motion har framfört. Men det är alltid så i riksdagsarbetet att har ett utskotts ställningstagande blivit enhälligt på en punkt är det självfallet mycket svårt att rubba riksdagen från denna uppfattning. Därför har jag i detta sammanhang inget särskilt yrkande men uttalar den förhoppningen att den nya femårsperioden skall ge möjlighet att noga penetrera och undersöka förutsättningarna för att Ludvika planeringsområde skall kunna anslutas till allmänna stödområdet.

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet närmast föranledd av inrikesutskottets skrivning angående de motioner som berör Gävleborgs län och framför allt frågorna om Gästriklands införlivande i det allmänna stödområdet.

Vi har diskuterat denna fråga vid ett flertal tillfällen i riksdagen och i år har vi också kommit så långt att det föreligger motioner från centern, folkpartiet, moderaterna samt socialdemokraterna, vilket vi från centern ser som en stor framgång. Vi är dock något besvikna över den njugghet som inrikesutskottet tycks ha inför Gävleborgs problem och framför allt inför de problem man har i Gästrikland. Senast föregående vecka diskuterade vi litet grand om de problem man har i den här länsdelen och jag skall därför inte gå in på dem nu.

Man har också talat om att ansökningar om lokaliseringsmedel bör behandlas välvilligt samt talat om att Gästrikland och liknande områden skall behandlas som en grå zon. Jag anser att det är helt otillräckligt att endast ha en sådan skrivning. Det är uppenbart att det finns ett starkt behov av ett bättre differentierat näringsliv i Hofors, Ockelbo, Sandviken och Gävle. Dessutom beklagar jag att riksdagen häromdagen gick emot förslaget om förläggning av domstolsverket till Sandviken. Jag tror att det skulle ha varit en lokalisering som för Sandvikens del varit mycket värdefull. Vi har också i de här trakterna, framför allt i Gävleregionen, en mycket betydande ungdomsarbetslöshet.

Det är också med en viss oro man ser framtiden an när man tar del av den negativa befolkningsprognos som riksdagsmajoriteten antagit för Gävleborgs län. Riksdagsmajoriteten har satt upp en befolkningsram på 290 000-300 000 personer mot centerns krav på 310 000 personer år 1980. Detta innebär att statsmakterna samt de partier som står bakom denna målsättning anser att Gävleborg bör stagnera och stå still i sin utveckling och endast arbeta för att behålla sitt nuvarande befolkningstal. Samtidigt innebär den här centrala klassificeringen som riksdagen antagit att det blir en ökad koncentration av befolkningen till vissa utvalda orter i länet. Det innebär då utan tvivel att befolkningen kommer att dras till de centrala delarna, framför allt i de kommuner som är utvalda. Detta kommer otvivelaktigt att medföra en väldig utarmning av de mindre orterna i de nya kommunerna.

Man blir kanske också litet fundersam när man hör de diskussioner som förs ute i bygderna om A-regionernas framtid och som börjar bli alltmer intensiva. Man får nämligen en stark känsla av att socialdemokraterna nu är inställda på att genomföra en ny kommunsammanläggning. Det vore värdefullt om inrikesministern nu ville ge klart besked om huruvida man redan är inne i ytterligare en sammanläggningsomgång.

Det beslut som riksdagen fattade före jul om den centrala ortsklassificeringen är vidare att beklaga, eftersom det t. ex. för Hofors i Gävleborgs län har fått negativa verkningar. Det hade varit bättre att låta länet självt få göra sina prioriteringar. I ett sådant läge tror jag inte att Hofors hade klassificerats på det sätt som nu har skett. Vi hade i Gävleborgs län hoppats att vi i år skulle kunna få till stånd en uppslutning kring kravet på att föra Gästrikland till allmänna stödområdet. Desto mer förvissade

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samtalen m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

om möjligheterna härtill blev vi när vi såg att länets ledamot Hans Nordgren i inrikesutskottet hade motionerat i anslutning till propositionen. Jag har dock förgäves letat efter någon reservation eller något särskilt yttrande från herr Nordgren.

Vi har sagt i centermotionen att man i första hand bör föra hela Gästrikland till stödområdet. Om man inte kan nå enighet om det anser vi dock att åtminstone Hofors och Ockelbo borde föras dit.

Jag noterar också fru Thunvalls inlägg. Hon nämnde ingenting om de befolkningsramar som vi har fått oss tilldelade för Gävleborgs län. Det är en ganska talande tystnad, som innebär att socialdemokraterna i Gävleborgs län accepterar en fortsatt ökning av Stockholmsbefolkningen samtidigt med nära nog stagnation för Gävleborgs läns befolkning.

Jag skulle vilja ta upp en fråga som nära anknyter till det som Filip Johansson i Holmgården tog upp, nämligen skallet mot Kooperationen. Jag råkar vara en av de 50 000 anställda inom bondekooperationen, och jag tycker att det är beklagligt att vi skall användas som slagträ i den politiska debatten. Vi har nog fått en stark känsla av att socialdemokraterna missunnar oss våra löner och anställningsförhållanden.

Fru THUNVALL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Björk i Gävle sade att jag inte hade talat om befolkningsramarna. Som jag ser det är inte ramarna det väsentliga. De är ändå bara siffror. Det väsentliga är en aktiv politik som främjar utvecklingen i det egna länet, och en sådan vill jag gärna verka för.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Björk i Gävle studerar vad vi har skrivit i inrikesutskottets betänkande nr 7 angående gränsområdena skulle herr Björk förstå – i varje fall om han varit med i riksdagsarbetet en längre tid – att det är fördelaktigt för saken att man får en positiv skrivning, om man inte kan nå enighet eller i varje fall något så när stor uppslutning kring en reservation. Det förelåg inte i detta fall då det gällde Gävleborgs län. Då är det enligt min mening bättre, herr Björk, för Gävleborgs län att man har en positiv skrivning även för det område som ligger utanför gränsen för det inre stödområdet.

Herr BJÖRK i Gävle (c) kort genmäle:

Herr talman! Till fru Thunvall vill jag bara säga att jag tycker att det är anmärkningsvärt att vi fått de befolkningsramar som uppsatts för vårt län. Det är en följd av att man vill öka befolkningen i storstadsregionerna. Med de befolkningsplaner man nu har antagit innebär det praktiskt taget stagnation för vårt läns utveckling. Det är en uppenbar minskning av de krav som angavs i länsplanen, där man angav ca 310 000 invånare. Jag tycker att man som länsrepresentant borde söka föra fram sitt läns krav och fullfölja de intentioner som länsstyrelsen tidigare haft.

Till herr Nordgren vill jag säga att om han är nöjd med utskottets skrivning, hade det nästan varit lika bra att inte motionera alls. Herr Nordgrens motion lämnades ju i anslutning till den proposition som nu behandlas.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Ett positivt utskottsbetänkande är bättre än en avslagen reservation för Gävleborgs län.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag har vid upprepade tillfällen här i kammaren genom motioner och interpellationer fört fram frågor om åtgärder av olika slag för att söka komma till rätta med sysselsättningen, eller rättare sagt arbetslösheten, i Gävleborgs län. Jag skall inte här upprepa de svårigheter vi har i länet och den oro som man har känt; vi talade litet grand om det förra veckan. Jag skall koncentrera mig på en fråga, nämligen frågan om ett industricentrum i Ljusdal, som framförts i motionen 521 av centerledamöterna på Gävleborgsbänken.

Innan dess vill jag emellertid redovisa en uppgift om folkmängdsförändringarna i länet, där den definitiva siffran nu föreligger. Den visar ett negativt flyttningsnetto på 673 personer, vilket är ungefär 100 personer fler än jag tidigare har angivit här i kammaren. Födelseöverskottet visar för länet som helhet mycket oroande siffror, inte minst i Hälsingland. Den både relativt och absolut sett största minskningen sedan 1960 svarar Ljusdal för med 17 procent av befolkningen, medan Ockelbo kommun minskade med 16,3 procent. Det är bl. a. till de här två kommunerna som inrikesutskottet säger nej – nej till att Ockelbo skall hänföras till det allmänna stödområdet och nej till ett industricentrum i Ljusdal.

I motionen 521 föreslås alltså att försök med industricentrum snarast skall påbörjas i Ljusdalsområdet. Det är beklagligt att vi fått så litet gehör för den tanken i inrikesutskottet. Det antyds att Ljusdal skulle kunna komma i fråga någon gång i en mer eller mindre oviss framtid. De arbetsmarknadsproblem som ett industricentrum skulle motverka finns emellertid *nu* och det är nu vi skulle behöva detta industricentrum. Arbetslösheten är hög i Hälsingland, och erfarenheterna tyder tyvärr på att också under bättre konjunkturen än de vi upplevt under de senaste åren måste många människor gå utan arbete. Det krävs givetvis flera olika slag av åtgärder för att man skall komma till rätta med de här problemen. Uppförande av industricentrum är ett led i strävandena att skapa sysselsättningstillfällen i Hälsingland. Ett industricentrum skulle ju både direkt och indirekt ge människor sysselsättning.

Frågan har diskuterats i en rad instanser i länet. Jag vill erinra om att länsstyrelsen, landstingets förvaltningsutskott, Ljusdals kommun och handelskammaren har stött och verkat för tanken på att ett industricentrum skulle uppföras i Ljusdal. Länsstyrelsen i Gävleborgs län framhöll i sitt yttrande över industricentrautredningens betänkande att det erfordras speciella lokaliseringspolitiska insatser utöver de stödformer som för närvarande används för att Ljusdal i framtiden skall kunna svara för den regioncentrumservice som är nödvändig i nordöstra delen av Hälsingland. Jag vill för min del instämma i och understryka de synpunkterna. Som länsstyrelsen också framhåller gäller det att balansera den avgång av arbetstillfällen som skett inom framför allt jord- och skogsbruket. Jag vill dessutom erinra om den förestående indragningen av domsagan i Ljusdal, varigenom både viktig service och ett antal

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

arbetstillfällena försvinner.

Med den behandling som motionen fått i utskottet torde man inte med framgång kunna yrka bifall till den. Men i valet mellan utskottsmajoritetens uppfattning och reservanternas uppfattning anser jag mig böra rösta på majoriteten, då reservanterna anser att Vilhelmina och Kalix i första hand bör komma i fråga och Ljusdal m. fl. andra orter därefter. Det är en prioritering som majoriteten tydligen inte gör. Därför kommer jag alltså för min del att inte rösta för reservationen 13 utan för utskottets förslag i den delen.

Inte minst efter den behandling som inrikesutskottets talesmän här i dag har gett de aktuella motionerna från länet kommer jag att undersöka möjligheterna att inbjuda inrikesutskottet till Gävleborgs län för att på ort och ställe i de berörda kommunerna sätta sig in i deras problem och naturligtvis också då ta del av det positiva som finns, däribland naturen.

Eftersom inrikesministern är i kammaren vill jag passa på att ställa en fråga. Anser inrikesministern att det löfte om industrilokalisering till Söderhamn som regeringen gett är infriat i och med att L. M. Ericsson i Söderhamn bygger ut sin verksamhet för ytterligare sysselsättning?

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i den här debatten. Talarlistan är ju väldigt lång, och många skall komma till tals här, framför allt de som har suttit i utskottet eller på annat sätt berörts av frågan. Jag begärde ordet därför att herr Johansson i Holmgården gav en ganska ensidig bild av förhållandena i Norrbotten.

Till en början erkände han att det har gjorts mycket för Norrbotten när det gäller de statliga investeringarna i NJA, ASSI, LKAB och tekniska högskolan. Han glömde bort SGU och även luftfartsverkets meteorologiska avdelning som skulle förläggas till Luleå. Men sedan övergick han till förhållandena framför allt i östra Norrbotten. Det är klart att det är ett besvärligt område — det har ju statsmakterna väl erinrats om många gånger tidigare. På 1950-talet gjordes en speciell utredning, den s. k. Tornedalsutredningen. Det var ett av de första ärenden jag mötte här i riksdagen, och det togs på stort allvar. Bankoutskottet gjorde en resa genom detta område. Propositionen gick ut på att man skulle vidta speciella stödåtgärder för östra Norrbotten. Under tio år skulle 110 miljoner kronor ställas till företagsamhetens och jordbrukets förfogande, och de pengarna har också utgått under dessa år.

Sedan gammalt har vi ASSI:s sågverk på Seskarö. Vi har varit oroliga för det, men det är ju topputrustat. Nu skall man bygga en bro över till Seskarö, och därmed kan vi väl säga att detta sågverk är säkrat. Det är en av de större arbetsplatserna i östra Norrbotten.

År 1970 fick vi de industriella beredskapsarbetena som har varit i verksamhet med olika framgång. Nu har centerpartisterna i Norrbotten krävt att Statsföretag skulle driva dem. Det tror jag vore en rätt farlig linje. Statsföretag har ju åliggandet att sköta sina företag så att de ger vinst så fort som möjligt. Jag tror inte att vi på de industriella beredskapsarbetena där har kan ställa så höga krav, när vi vet att de har långa frakter, ovan arbetskraft och mycket annat som gör att det blir

Måndagen den
28 maj 1973*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

svårigheter. Men jag tror inte att det betyder så mycket vem som driver dessa arbeten; huvudsaken är att de kommer till stånd.

Herr Johansson i Holmgården sade också att man i Överkalix skulle kunna låta NJA stå för produktionen. Det är just vad som nu sker. NJA gör mellanväggar till fartyg och står för beställningarna. Det är en mycket stor sak. Jag tror att det beträffande Överkalix finns en väldig optimism. Ett exempel på det är att man i denna lilla kyrkby bygger 26 egnahem och 48 lägenheter i flerfamiljshus. Det vittnar om något om tro på framtiden i Överkalix.

När det sedan gäller Haparanda, för att ta ett annat område, vet jag hur industriminister Rune Johansson fick slåss här för att få lägga denna skidfabrik i Haparanda. Det var många i denna kammare som tyckte att det var överflödigt, trots att det visades kalkyler på att man skulle få en ökad export osv. Nu var man ändå i stånd att bygga denna skidfabrik. Seminariet i Haparanda har man förvandlat till en folkhögskola för finländare.

Beträffande det fredsförband vars förläggning man diskuterat under många år har nu försvarsministern sagt att det skall förläggas till Arvidsjaur. Det finns säkerligen många i denna kammare som kommer att motarbeta detta.

Det är således inte alltid så lätt för regeringen att säga att det skall göras så och så. Och det är framför allt de som säger att vi skall föra en decentraliserande politik som ställer de stora kraven på regeringen och vill att den skall komma med uppslagen. Men om man menar allvar med att det skall vara en decentralisering måste väl också uppslagen komma utifrån bygderna - det och det vill vi göra. Nu menar man att regeringen skall komma med förslag i olika hänscenden här. Det är ju en centralisering av beslutanderätten som man då vill ha.

Regeringen har mycket på sina axlar, och allt skall ju inte klaras via regionalpolitiken. Vi har ju också något som heter näringspolitik, där man så att säga måste upprätthålla det ordinarie näringslivet. Allt skall inte ske genom statens medverkan.

Den här propositionen innehåller mycket som är av betydelse för Norrbotten. När det gäller det speciella glesbygdsanslaget är det framför allt företagarföreningarna som får en chans att visa vad de går för och om de vill ge speciellt stöd åt denna verksamhet.

Herr Johansson i Holmgården tog också upp vad som görs på den finska sidan. Vi är väl medvetna om att det görs mycket på den sidan - man gör väl vad man kan för att klara problemen. Men jag är alldeles övertygad om att problemen där är flerdubbelt större än på den svenska sidan. Vi skall inte framställa saken som om den svenska regeringen skulle vara mera böjd för att inte beakta svårigheterna i Norrbotten. Jag tror inte att vi vinner så mycket genom att stå här i kammaren och ensidigt hävda att vi har inte fått någonting, medan den och den har fått stöd. Regeringen har ju att tillgodose kraven över hela fältet och kan alltså inte ensidigt besluta att det är just den ändan av landet eller den bygden som skall ha stöd, utan regeringen får se till helheten.

Herr talman! Jag hoppas att propositionen skall utgöra grunden för en fortsatt regionalpolitik och att den också skall ge resultat ute i bygderna,

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

så att regionalpolitiken tillsammans med näringspolitiken kan bilda underlag för en utökad verksamhet till gagn inte bara för de anställda utan för hela samhället. Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var ju intressant att höra att herr Dahlberg är helt nöjd med vad som har åstadkommit. Jag försökte också i mitt inlägg tidigare vara så positiv som det över huvud taget var möjligt, och jag hänvisade till de åtgärder som har vidtagits under de senaste åren. Att jag inte räknade upp varenda detalj berodde på att jag faktiskt inte trodde att det skulle vara nödvändigt. Jag pekade på de väsentliga insatserna.

Men när det gäller Tornedalen är jag absolut inte nöjd med den utveckling som skett, och jag måste säga att herr Dahlberg är den absolut förste jag har träffat som är tillfredsställd med den utvecklingen. Jag har aldrig träffat någon förut som är tillfredsställd med utvecklingen i Tornedalen, som ju bl. a. kännetecknas av en befolkningsminskning på nästan 30 procent under senare år -- alltså under den tid som herr Dahlberg här låtit passera revy. Är det en utveckling som har varit tillfredsställande?

Jag har också erkänt att det är stora svårigheter, men jag har påvisat att det måste finnas åtgärder som bör kunna vidtas och som kan ge människorna i området en meningsfull sysselsättning och en tilltro till framtiden. Herr Dahlberg vet mer än väl för vilka AMS:s storarbetsplatser är avsedda. Den grupp människor som jag talade om -- de yngre -- har ingen större möjlighet att komma in på dessa arbetsplatser efter vad jag kan förstå.

Sedan säger herr Dahlberg att det har varit strid här i kammaren om skidfabriken i Häparanda. Jag har aldrig varit med om någon sådan strid, men det är möjligt att herr Dahlberg haft en strid av det slaget. Jag vet att saken har diskuterats inom arbetsmarknadsstyrelsen och att vår representant där har gjort vad han kunnat för att få till stånd den lilla anläggningen. Men att det skulle vara någonting som vi kan vara tillfredsställda med vill jag bestämt förneka. Och även den som med stort nit försvarar regeringens åtgärder bör väl i rimlighetens namn ha anledning att se på den utveckling som förekommit under en lång följd av år och som, om den får fortsätta, kommer att innebära att vi inte längre har några unga människor kvar i vår landsända. Det är väl inte en utveckling som vi kan vara nöjda med!

Herr DAHLBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte sagt att jag är nöjd med förhållandena i Tornedalen, men jag har velat lämna en något mera nyanserad bild av situationen där. Och det har ju ändå vidtagits en hel del åtgärder där uppe, bl. a. har det tillsatts en speciell statlig utredning för den landsändan. Som en följd av den utredningens arbete har det också gjorts en hel del, bl. a. på jordbrukets område, under det senaste årtiondet.

Jag har inte här velat försvara regeringen, men jag har velat lämna en bild som mera överensstämmer med verkligheten än den som herr Johansson i Holmgården målade upp.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Herr talman! Att ha en ställig utredning som inte åstadkommer mer än vad Tornedalsutredningen gjort är det väl inget större värde med!

Herr DAHLBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Faktum är ju ändå att det har anslagits 11 miljoner under tio år, alltså 110 miljoner. Man kan naturligtvis tycka att det är ett litet belopp, men det är i varje fall mer än vad andra älddalar har fått.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Bara några få ord. Andra talare har här redogjort för folkpartiets syn på regionalpolitiken, och därför kan jag gå förbi den saken nu. Men på en punkt är jag inte nöjd vare sig med utskottets skrivning eller med reservationen 13, som handlar om uppförande av industricentra på vissa orter.

Reservationen bygger på motionen 1745, där jag står som första namn och där vi hemställer "att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att förslag om uppförande av industricentrumläggning i Kalix framlägges till årets riksdag". Både utskottsmajoriteten och reservanterna menar att vi skall invänta utfallet av den satsning som görs i Strömsund och Lycksele, innan vi går vidare. Jag anser att den attityden är onödigt försiktig. Det behövs jobb i östra Norrbotten, det har vi hört omvittnas i denna debatt. Men nu säger utskottet att man trots detta bör invänta första etappen av den verksamhet som skall bedrivas, och det tycker jag är en föga progressiv attityd. Som jag redan sagt behövs det jobb, och risktagandet är mycket måttligt. Tidigare erfarenheter av liknande anläggningar ger vid handen att attraktiva lokaler betyder en hel del, när företag skall lokalisera sig. Skulle mot förmodan nylokalisering till en sådan industricentrumläggning inte ske i den omfattning som man tänkt sig i initialskedet, så finns det alldeles säkert mera lokalbetonad verksamhet som kan inrymmas i lokalerna. Jag finner således att risktagandet är så ringa att man utan dröjsmål kan skrida till verket med en sådan anläggning i Kalix.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen 1745.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärälund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 221
Nej — 68
Avstår — 16

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 289
Nej -- 16

Punkterna 3 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 3 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärälund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkterna 3 och 4 med godkännande av utskottets motivering röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 3 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärälund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 236
Nej — 67
Avstår — 1

Punkterna 5-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 148

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 16

Punkterna 13-15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 16 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 236
Nej — 69

Punkterna 17–23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 24 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 158
Nej — 146

Punkten 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 25 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 157
Nej — 148

Punkterna 26 och 27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 193
Nej — 112

Punkten 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 154
Nej — 151

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Punkten 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 160
Nej — 145

Punkten 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 31 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 192
Nej — 113

Punkterna 32–39

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 40

Motionen nr 1745

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1745 av herr Öhvall m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten i övrigt

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärälund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 40 i övrigt röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärälund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 161
Nej — 143
Avstår — 1

Punkten 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Nordgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Oskarson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Nordgren m. fl.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Oskarson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 231
Nej — 60
Avstår — 14

Punkten 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Den regional-
politiska stödverk-
samheten m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 42 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 157

Nej — 148

Punkten 43

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 43 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 158

Nej — 147

Punkterna 44-48

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 49

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 49 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 236
Nej — 69

Punkterna 50–55

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 56

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 56 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 236
Nej — 68

Punkten 57

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 57 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 157
Nej — 148

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärälund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 58 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärälund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 236
Nej — 68

§ 2 Skatteutjämningsystemet för kommunerna m. m.

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 23 i anledning av propositionen 1973:44 angående ändringar i skatteutjämningsystemet för kommunerna m. m. jämte motioner.

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1973:1, bilaga 9, punkt D 2 i utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1973, beräknat medel till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. hade Kungl. Maj:t i propositionen 1973:44, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 9 mars 1973, föreslagit riksdagen att

1. anta vid propositionen fogat förslag till lag om skatteutjämningsbidrag,
2. till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 330 000 000 kronor.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1973:44 anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om ändringar i skatteutjämningsystemet. Bidragen till primärkommuner och landsting ökar med 370 miljoner kronor för år 1974 i förhållande till nuvarande system. Förslaget innebär således en betydande ökning av bidragsgivningen från staten till kommunerna.

Liksom i det gällande skatteutjämningsystemet garanteras primärkommuner och landsting viss skattekraft, som relateras till medelskattekräften i landet och varierar i huvudsak med den geografiska belägen-

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

heten. I stället för de nuvarande tre skattekraftsområdena föreslås fem skattekraftsklasser med en garanterad skattekraft på 95, 100, 110, 120 resp. 130 % av medelskattekraften.

Det bidrag som f. n. utgår till primärkommuner med högre utdebitering än medelutdebiteringen föreslås avskaffat. Likaså föreslås att reduceringsregeln, som innebär att skatteutjämningsbidragen reduceras för kommuner med låg utdebitering, slopas. Särskilda regler införs för att förbättra bidragen till avfolkningskommuner och s. k. sommarstugukommuner. När det gäller landstingen föreslås att den s. k. garantiregeln, som innebär att landstingskommunerna garanteras minst samma tillskjutna skatteunderlag som år 1965, slopas.

De kyrkliga kommunerna föreslås i fortsättningen få samma skatteutjämningsbidrag i kronor räknat som år 1973 med en årlig femprocentig uppräknning av föregående års bidragsbelopp.

Möjligheterna för kommunerna att få extra skatteutjämningsbidrag föreslås öka väsentligt.

Gotland och vissa delar av Norrland får de kraftigaste förbättringarna. Totalt beräknas skatteutjämningsbidragen för år 1974 öka för Gotland med 251 kronor per invånare, för Jämtlands län med 154 kronor och för Västerbottens län med 138 kronor per invånare.

På sikt får vissa kommuner vidkännas bidragsminskningar. Generösa övergångsregler föreslås emellertid. Ingen kommun får sänkt ordinarie skatteutjämningsbidrag år 1974. Därefter avtrappas övergångsbidragen under en femårsperiod.

De nu föreslagna ändringarna i skatteutjämningsystemet, som avses träda i kraft den 1 januari 1974, är provisoriska i avvaktan på en aviserad översyn i anslutning till att resultaten från den kommunalekonomiska utredningens arbete föreligger.”

I detta sammanhang hade behandlats följande i anledning av propositionen 1973:44 väckta motioner:

1973:1739 av herr Magnusson i Borås m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen skulle besluta att de kyrkliga kommuner som hade beskattningsrätt skulle få skatteutjämningsbidrag enligt samma principer som gällde för de borgerliga primärkommunerna,

1973:1751 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c, fp, m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att Nordmalings och Robertsfors kommunblock garanterades en skattekraft på 120 % av medelskattekraften i riket,

1973:1752 av herr Taube m. fl. (fp, c, m) vari hemställdes att riksdagen skulle uttala, att extra skatteutjämningsbidrag borde kunna utgå med högst 5 procentenheter av medelskattekraften till kommuner som hade en från kommunalekonomisk synpunkt ogynnsam åldersstruktur,

1973:1780 av herr Nygren (s) vari hemställdes att riksdagen skulle beakta vad i motionen anförts i fråga om extra skatteutjämningsbidrag till Robertsfors och Nordmalings kommuner,

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

1973:1812 av herr Ekinge m. fl. (fp) vari hemställt att riksdagen med ändring av i propositionen 1973:44 föreslagen skatteutjämning skulle besluta att Gotlands kommun erhöll en skatteutjämningsgaranti på 120 % av medelskattekraften,

1973:1813 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen beslutade

1. att skattekraftsgarantin för borgerliga primärkommuner skulle vara 100, 105, 115, 125 resp. 135 % i de fem föreslagna skattekraftsklasserna,
2. att skatteutjämningsbidraget för församlingar skulle beräknas enligt samma grunder som för borgerliga primärkommuner,
3. att till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 225 000 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 2 555 000 000 kronor,

1973:1814 av herrar Gustafsson i Byske (c) och Jonsson i Mora (fp) vari hemställt att riksdagen som sin mening uttalade att Gotlands kommun garanterades en skattekraft på 120 % av medelskattekraften i riket,

1973:1815 av herrar Gustafsson i Stenkyrka (c) och Nilsson i Visby (s) vari hemställt att riksdagen skulle besluta att Gotlands kommun uppflyttades från i propositionen föreslagna 110 % till 120 % i vad det gällde skatteutjämningsbidrag,

1973:1816 av herrar Gustafsson i Säffle (c) och Eriksson i Ulfsbyn (c) vari hemställt att riksdagen beslutade att skattekraftsgarantin för kommunerna Säffle, Åmål och Filipstad skulle vara 100 %,

1973:1817 av herr Högström m. fl. (s) vari hemställt att riksdagen skulle beakta vad i motionen anförts i fråga om extra skatteutjämningsbidrag till vissa kommuner i framför allt Västernorrlands och Gävleborgs län,

1973:1818 av herrar Jonsson i Mora (fp) och Boo (c) vari hemställt att riksdagen skulle besluta att Vansbro kommun i Kopparbergs län inplacerades i skattekraftsklass 3,

1973:1819 av herr Larsson i Luttra m. fl. (c, s, fp, m) vari hemställt att riksdagen beslutade att för kyrkokommunerna skulle gälla samma regler som för de borgerliga primärkommunerna vid beräkning av skatteutjämningsbidrag,

1973:1820 av herr Magnusson i Tanum m. fl. (s),

1973:1821 av herrar Nordberg (s) och Wictorsson (s) vari hemställt att riksdagen som sin mening uttalade att extra skatteutjämningsbidrag borde kunna komma i fråga även i anledning av sådana kommunalekonomiska snedbelastningar som oförutsett kunde uppträda i snabbt växande kommuner,

1973:1822 av herr Schött m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen skulle besluta att i vad det gällde Gotlands kommun denna uppflyttades från i propositionen föreslagna 110 % till 120 % i vad det gällde skatteutjämningsbidrag,

1973:1823 av herr Westberg i Ljusdal (fp) vari hemställda att riksdagen skulle besluta av motionären föreslagna ändringar av § 6 i lagen om skatteutjämningsbidrag, innebärande bl. a. att ett skatteunderlag som motsvarade 120 % av medelskattkraften skulle tillförsäkras Ljusdal och ett motsvarande 110 % tillförsäkras Ockelbo och Hofors samt

1973:1824 av herr Åberg m. fl. (fp, c, m, vpk) vari hemställda att riksdagen vid behandlingen av föreliggande förslag till lag om skatteutjämningsbidrag skulle företa den ändringen att Öckerö kommun tillförsäkrades ett skatteunderlag motsvarande 110 % av medelskattkraften.

Utskottet hemställde

1. beträffande kommun tillförsäkrat skatteunderlag att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973:1812, 1814, 1815, 1822 och 1824 samt med avslag på motionerna 1973:1751, 1816, 1818, 1823 och 1813 moment 1 skulle anta av utskottet föreslagen lydelse av 6 § lagen om skatteutjämningsbidrag, innebärande dels att ett skatteunderlag som motsvarade 115 % av medelskattkraften skulle tillförsäkras Gotland, dels att ett motsvarande 100 % skulle tillförsäkras Öckerö och dels att förevarande paragraf skulle justeras med hänsyn till de kommunsammanslagningar som beslutats sedan propositionen utarbetats,

2. beträffande skatteutjämningsbidrag till församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973:1739, 1819 och 1813 moment 2 skulle anta det vid propositionen 1973:44 fogade förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag såvitt avsåg lydelsen av 3 §,

3. beträffande extra skatteutjämningsbidrag att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1973:1752, 1780, 1817 och 1821,

4. beträffande förslaget i övrigt till lag om skatteutjämningsbidrag att riksdagen skulle anta det vid propositionen 1973:44 fogade förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag såvitt avsåg lydelsen av 1, 2, 4, 5 och 7—17 §§ samt ikraftträdandebestämmelserna,

5. beträffande utredning rörande kompensation till kommuner med stor fritidsbebyggelse att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1820,

6. beträffande medelsanvisningen att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973:1813 moment 3 till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 2 335 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande kommun tillförsäkrat skatteunderlag av herrar Kris-

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

tiansson i Harplinge (c) och Gustafsson i Byske (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973:1751, 1812, 1814, 1815, 1816, 1818, 1822, 1823 och 1824 samt med bifall till motionen 1973:1813 moment 1 skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 6 § lagen om skatteutjämningsbidrag, innebärande att skattekraftsgarantin för borgerliga primärkommuner skulle vara 100, 105, 115, 125 respektive 135 % i de fem föreslagna skattekraftsklasserna,

2) beträffande skatteutjämningsbidrag till församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Möller (fp) och Gustafsson i Byske (c) som ansett att utskottet under 2 och 4 bort hemställa,

2. att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1973:1739, 1819 och 1813 moment 2 skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 2-4 och 7-10 §§ samt tillägg till 6 § lagen om skatteutjämningsbidrag, innebärande i huvudsak att kyrkliga kommuner, som hade beskattningsrätt, skulle få skatteutjämningsbidrag enligt samma principer som gällde för de borgerliga primärkommunerna,

4. beträffande förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag i övrigt att riksdagen skulle anta det vid propositionen 1973:44 fogade förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag såvitt avsåg lydelsen av 1, 5 och 11-17 §§,

3) beträffande medelsanvisningen av

a) herrar Kristiansson i Harplinge (c) och Gustafsson i Byske (c) som – vid bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:1813 moment 3 till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 2 550 000 000 kronor,

b) herrar Kristiansson i Harplinge (c) och Gustafsson i Byske (c) som – vid bifall till såväl reservationen nr 1 som 2 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:1813 moment 3 till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 2 585 000 000 kronor,

c) herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Möller (fp), Brundin (m) och Gustafsson i Byske (c) som – vid bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:1813 moment 3 samt vad reservanterna anfört till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 2 355 000 000 kronor.

Herr ASLING (c):

Herr talman! Frågan om ändringar i skatteutjämningsystemet för kommunerna, som vi nu har att behandla, har ett vidare perspektiv än blott och bart den kommunala ekonomin. Från centerpartiets synpunkt avspeglar frågans behandling ett grundläggande ställningstagande till hur man skall se på den offentliga sektorns utveckling. Den offentliga sektorns expansion får självfallet inte vara något självändamål. Vi har i andra sammanhang krävt kraftfulla åtgärder för att se över kostnadsutvecklingen och för att främja största möjliga sparsamhet och effektivitet i den offentliga hushållningen.

Samtidigt måste man emellertid betona att den offentliga sektorn i ett land med den utvecklingsgrad som Sverige representerar spelar en växande roll på en rad områden. När det gäller t. ex. sysselsättnings- och regionalpolitik finns det t. o. m. fog att hävda att den offentliga sektorn spelar en nyckelroll. Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att den reviderade finansplan vi går att diskutera om en vecka tar så relativt lätt på den offentliga sektorns ansvar för sysselsättningen som sker. Den frågan finns det anledning att återvända till i debatten då.

Till de karakteristiska särdragen för den svenska lågkonjunkturen 1971/72 hör dock att uppbromsningen i den offentliga konsumtionen framför allt bidrog till att konjunkturedgången blev så svårartad. I de här avseendena är det framför allt primärkommunerna som spelar den avgörande rollen. Finansministerns överenskommelse med kommunerna om ett skattetak är ena sidan av detta problem. Den andra sidan är de följer denna uppgörelse liksom kommunernas allmänna likviditetssituation och möjligheterna till kommunal upplåning fick för konjunkturförloppet.

Jag skulle vilja hävda den hypotesen att en snabbt växande offentlig sektor, som ju är huvudtenden i detta land genom hela 1960-talet, förutsätter från konjunkturpolitisk synpunkt att en väsentligt ökad del av ansvaret för framför allt den regionalt betingade sysselsättningsutvecklingen läggs på kommunerna. Om vi inte bättre än hittills lyckas spela på den inbyggda flexibilitet inom den offentliga sektorn som ligger i den primärkommunala verksamheten, kommer vi att få allt större svårigheter att bedriva en aktiv konjunkturpolitik och att kombinera den med det övergripande målet, bättre regional balans.

Den principiella syn på kommunernas roll inom den offentliga hushållningen som präglar centerns partimotion i denna fråga förutsätter en fortsatt utjämning av de kommunala skattesatserna. En förstärkning av den kommunala servicenivån skapar de ökade förutsättningar som krävs för att fullfölja de regionalpolitiska strävandena. En förbättring av den kommunala skatteutjämnningen måste därför enligt vår uppfattning ingå som en viktig beståndsdel i den fortsatta utbyggnaden av det regionalpolitiska stödet. I den successivt förändrade balansen mot en mer decentraliserad offentlig sektor ingår alltså en successivt förändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun som en väsentlig del.

När man går att bedöma skatteutjämningsbidragens betydelse för kommunerna bör erinras om att denna typ av grundbidrag under senare år trots allt blivit av relativt sett minskad betydelse för kommunerna.

Nr 102

Mandagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Kommunförbundets yttrande över skatteutjämningsrevisionens betänkande Reformerad skatteutjämning åberopar också att statsbidragens andel av primärkommuncernas inkomster under senare år successivt sjunkit. De betydande kostnadsökningar för den kommunala verksamheten som höjningarna av arbetsgivaravgiften och mervärdeskatten inneburit har dessutom medfört att dessa avgifter och skatter för kommunerna lär uppgå till ett belopp, som i det närmaste motsvarar det som nu utgår för skatteutjämning. Detta kan vara intressant att notera, även om det då samtidigt kan anmärkas att i skatteutjämningsystemet ligger en avsevärd utjämnande effekt till förmån speciellt för glesbygdkommunerna.

Ur alla synpunkter förefaller det emellertid angeläget och befogat att den statliga bidragsgivningen till kommunerna, i likhet med vad Kommunförbundet i sitt yttrande mycket eftertryckligt hävdar, har karaktären av ett grundbidrag av den typ som skatteutjämningsystemet representerar. Eftersom enigheten torde vara ganska utbredd om detta, finns det anledning att utan att avvakta den kommunalekonomiska utredningens arbete, som för övrigt kan väntas ta avsevärd tid, förbättra det grundbidragssystem som står kommunerna till buds.

I centerns partimotion och i reservationen nr 1 till finansutskottets betänkande hävdar därför centern att en förstärkning av skatteutjämningsystemet bör ske på så sätt att alla primärkommuner tillförsäkras en skattekraft som svarar mot medelskattekraften för riket som helhet. Kommuner i den lägsta skattekraftsklassen bör alltså tillförsäkras en skattekraft som svarar mot 100 procent av medelskattekraften i landet. En motsvarande höjning i förhållande till förslaget i propositionen bör också ske för övriga klasser. Den generellt höjda skattekraftsgarantin, som vi på detta sätt hävdar, innebär också att motionsvis framförda krav på höjd skatteersättning till enskilda kommuner kan tillgodoses. Det gäller i första hand Gotlands och Öckerö kommuner, där en rad motionskrav — bl. a. i motionerna 1814 och 1815 — på detta sätt kan tillgodoses, liksom vissa andra kommuner enligt bl. a. motionerna 1751, 1816 och 1818.

För de kyrkliga församlingarna föreslås i propositionen att bidragen i fortsättningen schablonmässigt skall beräknas på 1973 års förhållanden med en viss procentuell årlig uppräknings. Departementschefen har uppenbart grundat sitt ställningstagande på att förhållandet kyrka—stat skulle komma att ändras. Med hänsyn till att denna fråga nu förefaller skjuten på framtiden bör det enligt centerns uppfattning vara befogat att samma regler tillämpas för församlingar som för primärkommuner.

Kostnaderna för centerns förslag beräknas första halvåret 1974 bli något över 200 miljoner kronor eller 440 miljoner kronor för hela 1974. Med hänsyn till primärkommunernas nyckelroll för sysselsättningen och för den regionalpolitiska utvecklingen är detta ingen avskräckande kostnad. Det finns dessutom fog för att hävda att detta inte egentligen är nya utgiftsåtaganden för den offentliga sektorn utan en omfördelning av kostnadsansvaret mellan stat och kommun och en utveckling mot mera decentraliserad offentlig ekonomi. Utskottsmajoriteten säger i sitt belänkande att man inte kan dela denna uppfattning och att ökade statliga bidrag leder till en expansion av kommunernas utgifter utan någon motsvarande minskning av de statliga utgiftsåtagandena. Det är egentligen

Mandagen den
28 maj 1973*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

ett ganska märkligt konstaterande som speglar misstro mot kommunernas roll i samhällsekonomin och en antikverad inställning till den offentliga sektorns roll i konjunkturpolitiken och för sysselsättningen. Jag trodde att den tillhörde en förgången tid.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de vid finansutskottets betänkande nr 23 fogade reservationerna nr 1 och 2 och i tillämplig del nr 3.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 23 lämnas en ingående redogörelse för det hittills gällande systemet för skatteutjämningsbidrag till kommunerna, skatteutjämningsrevisionens förslag till ändrat system och det förslag som, efter remissbehandlingen, framlagts av Kungl. Maj:t i propositionen 44.

Att detta betänkande upptas till riksdagens avgörande i samband med övriga regionalpolitiska frågor framhäver tydligt skatteutjämningsbidragens betydelse regionalpolitiskt. De nya reglerna innebär också ett ytterligare steg på vägen mot regional utjämning och ökad jämlikhet mellan invånarna i olika kommuner.

Utskottet har ägnat stor uppmärksamhet åt detta ärende. Det är både förklarligt och naturligt att många kommuner anmält missnöje men det är också glädjande att de tankegångar som ligger till grund för de nya principerna i många avseenden accepteras som förbättringar. Jag avstår från att mera detaljerat redovisa de olika grunddragen. Men jag vill gärna påpeka att det nu gäller ett provisorium i avvaktan på resultatet från den arbetande kommunalekonomiska utredningen, som kan väntas ge en väsentlig information om kommunernas ekonomiska förhållanden och därmed också ge ett bättre underlag för utarbetande av ett reviderat skatteutjämningsystem.

Inför utskottet har många kommuner gjort uppvaktningar varvid värdefullt material och ofta tungt vägande skäl för beaktande av de olika kommunernas speciella problem har framförts. I särskilda motioner har dessa framställningar blivit ytterligare belysta. Jag vill gärna betyga att jag med stort intresse tagit del av de synpunkter som framförts vid de olika uppvaktningarna och i motionerna beträffande uppflyttningar till högre skattekraftsklass. Då det inte desto mindre visat sig nödvändigt att i de flesta fall följa propositionens förslag har det varit dels av ekonomiska skäl men dels också för att undvika att nya gränfall skapas, som skulle uppfattas som ytterligare orättvisa.

I viss utsträckning kan framställningar i övrigt beaktas inom ramen för möjligheterna att erhålla extra skatteutjämningsbidrag, vilket vi också velat framhäva.

I särklass har framställningarna från Öckerö och Gotland ansetts stå. Båda dessa kommuner saknar fast landförbindelse och förhållandena även i övrigt har övertygat oss om att en uppflyttning i högre skattekraftsklass är befogad och bör kunna ske utan att några motsvarande gränfall skapas. Beträffande Öckerö kommun har i motionen 1824 av herr Åberg

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

m. fl. föreslagits att denna kommun skall tillförsäkras ett skatteunderlag motsvarande 110 procent av medelskattekraften i stället för 95 procent som propositionen angett. Vad gäller Gotland har bl. a. från folkpartiet i motionen 1812 av herr Ekinge m. fl. föreslagits att kommunen skall erhålla en skatteutjämningsgaranti på 120 procent i stället för 110 procent. Jag är glad över att det blev möjligt att uppnå ett resultat i form av en kompromiss som innebär 100 procent för Öckerö och 115 procent för Gotland.

Då det nu uppnåtts full enighet inom utskottet beträffande kommunerna Öckerö och Gotland vill jag i övrigt endast hänvisa till vad som anförts i betänkandet.

I fråga om de kyrkliga kommunerna har vi inom folkpartiet anslutit oss till motionsyrkanden om att samma bidragsregler skall gälla för dessa som för de borgerliga primärkommunerna. I reservationen 2 har skälen för detta ställningstagande ingående redovisats.

Däremot har vi inte kunnat ansluta oss till den generella ökning av skatteutjämningsbidragen med fem procentenheter i var och en av de fem föreslagna skattekraftsklasserna, som framförts av centerpartiet. En sådan höjning skulle innebära en ökning av statens utgifter med ca 430 miljoner kronor för helt budgetår. Jag upprepar också vad jag tidigare anfört om det nuvarande förslaget karaktär av provisorium.

Med vad jag här anfört ber jag att få ansluta mig till utskottets förslag utom vad gäller principen om bidrag till församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet. I denna del yrkar jag bifall till reservationen 2.

Beträffande medelsanvisningen yrkar jag -- om riksdagen bifaller reservationen 2 -- också bifall till reservationen 3 c.

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Efter herr Löfgrens anförande kan jag inskränka mitt inlägg till ett instämmande i vad herr Löfgren sade. Jag vill dessutom bara anförda att moderata samlingspartiet genom reservationen 2 tillsammans med folkpartiet och centerpartiet har markerat sin uppfattning att skatteutjämningsbidrag bör beräknas för kyrkliga kommuner efter samma regler som för borgerliga kommuner.

Jag yrkar bifall till reservationen 2.

Herr EKSTRÖM (s):

Herr talman! När jag lyssnade på herr Åsling fick jag faktiskt det intrycket att han ville inge kammarens ledamöter den uppfattningen att det inte skett någon förbättring av kommunernas skatteutjämningsbidrag. Propositionen innebär ändå en ökning av anslaget med 370 miljoner kronor. Det är ett avsevärt belopp. Vi har tidigare i dag när vi behandlade inrikesutskottets betänkande rörande den regionalpolitiska stödverksamheten haft att göra med belopp, som för en femårsperiod innebär 2,5 miljarder, för varje år alltså ungefär 500 miljoner. De faktiskt utgående skatteutjämningsbidragen för innevarande år uppgår till 2 046 miljoner kronor, men departementschefen räknar med att bidragen 1974 skall utgå med tillsammans 2 570 miljoner kronor. Detta bör noteras. Herr Åsling känner säkerligen till en kommun i Jämtland som heter Hamnerdal, där utdebiteringen i dag skulle vara 54 kronor 76 öre därest inte kommunalt skatteutjämningsbidrag utgick.

Mandagen den
28 maj 1973*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Frågan om skatteutjämningsbidrag eller, som det tidigare hette, skattelindring till kommunerna har under flera år ständigt varit aktuell. Jag skall inte göra någon längre historik. Jag skall bara erinra om att det beslut som 1965 års riksdag fattade har varit grundförutsättningen för den kraftiga utbyggnad av den kommunala verksamheten som därefter ägt rum. En sådan utbyggnad skulle inte ha varit möjlig om inte de sämre lottade kommunerna fått hjälp av staten. Det var alltså ett viktigt beslut som 1965 års riksdag fattade. Det gällde då dels anslag enligt tidigare bestämmelser om bidrag till skattetyngda kommuner, dels skatteersättningar i anledning av 1957 och 1961 års ortsavdragsreformer. Som en nyhet tillkom skatteutjämningsbidraget i form av ett förslagsanslag på 465 miljoner kronor. Beloppet beräknas alltså nu för 1974 utgå med nära 2 600 miljoner kronor!

De grunder för den kommunala skatteutjämningsrevisionen som då fastställdes har i sina huvuddrag varit tillfredsställande. Men vid ärendets avgörande 1965 förelåg bl. a. ett motionspar från socialdemokratiskt håll, i vilket föreslogs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att riksdagen senast år 1970 bereddes tillfälle att ompröva bl. a. reglerna för sambandet mellan utdebiteringsgräns och medelutdebitering. Motionärerna framhöll att det var svårt att överblicka de närmare konsekvenserna av sambandet mellan den rörliga utdebiteringsgränsen och medelutdebiteringen. Riksdagen fattade också beslut i enlighet med motionärernas förslag.

År 1970 tillsattes en utredning, benämnd skatteutjämningsrevisionen. Den avlämnade i föl sitt betänkande. Utredningen utförde ett ambitiöst arbete, men en omfattande remissomgång visade att det på flera punkter fanns en viss tvivksamhet mot utredningens förslag. Det gällde inte minst den individuella prövning som skulle ske av de enskilda landstingens och primärkommunernas kostnadslägen.

I propositionen har nu framlagts ett förslag till ändringar vilket grundar sig på utredningen. Sålunda tas ersättning på grund av hög utdebitering bort. Det stämmer med den uppfattning som framfördes i den socialdemokratiska motionen år 1965. Skattekraftsområdena, som nu är tre, har ökat till fem skattekraftsklasser, vilket bör jämföras med de nio klasser som utredningen föreslog. Jag skall, herr talman, inte närmare gå in på detaljer; de framgår dels av propositionen, dels av finansutskottets betänkande.

Flera remissinstanser har pekat på sambandet med pågående utredningsarbete inom länsberedningen och kommunalekonomiska utredningen och tillstyrkte revisionens förslag som ett provisorium i avvaktan på resultatet av dessa utredningar.

Det var med en viss överraskning som vi i finansutskottet tog del av centerpartiets partimotion, där man i varje skattekraftsklass har ökat med 5 procent. Och det var nog inte bara vi socialdemokrater som blev överraskade av den motionen, utan jag tror att den blev detsamma för de andra partiernas representanter. För vad innebär det förslag som centerpartiet här har framlagt? Jo, att det för helår räknat blir en ökning med ungefär en halv miljard. Jag kan i den här frågan liksom i så många andra inte finna att centerpartiet på något som helst sätt visat hur man

skall täcka den där halva miljarden.

Nu säger herr Åsling att det behövs en påspädning på den offentliga sektorn och att det skulle innebära misstro gentemot kommunerna, om man inte ökar på skatteutjämningsbidraget på det här sättet. Nej, herr Åsling, det är inte någon misstro, utan det är den gamla, vanliga, goda regeln att den som gör utgifter även bör se till att han skaffar inkomsterna. Eftersom jag är sysselsatt i den kommunalekonomiska utredningen måste jag säga, att den väg som centerpartiet här visar skulle vara mycket enkel att gå för kommunalekonomiska utredningen. Men varför bara ge en halv miljard mera än vad propositionen innehåller? Varför inte ge ytterligare 3 miljarder eller mera och sedan överlåta åt finansministern att skaffa fram pengarna? Vad händer då med den kommunala självstyrelsen?

Nej, så här enkelt är det naturligtvis inte. Vi är helt medvetna om att kommunerna utgör en mycket betydelsefull del av den offentliga sektorn, men att en part skaffar pengarna och en annan part förbrukar dem är ingen hållbar lösning på problemet. Och det är ingen misstro om vi säger att vi för närvarande inte kan gå längre, eftersom det här är ett provisorium.

Vi får sällan några förslag från centerpartiet om finansieringen. Däremot vill man minska – det vet vi förut – arbetsgivaravgiften och ta bort den i vissa delar av landet. Man vill alltså sänka statens inkomster, men är beredd att på det här sättet öka utgifterna.

När det gäller den reservation som är fogad till utskottsbetänkandet angående de kyrkliga kommunerna är det inte så, att vi i finansutskottets majoritet har ansett att de kyrkliga kommunerna nu inte skall placeras i samma skattekraftsklasser som de borgerliga kommunerna med hänsyn till kyrka-stat-beredningen. Nej, anledningen är att de kyrkliga kommunerna inte har det så illa ställt ekonomiskt som man vill låta påskina. Det innebär ju ändå, om man följer folkpartiets och moderaternas förslag, ett påslag med 40 à 50 miljoner kronor, och om man följer centerpartiet 70 à 80 miljoner kronor per år. Det skulle enligt folkparti- och moderatreservationen betyda en ökning med 50 procent av nuvarande bidragsnivå. Vi anser att det inte föreligger skäl till detta.

Sedan är jag liksom utskottets vice ordförande glad över att vi lyckades komma överens om att höja såväl Gotland som Öckerö i skattekraftsklass. Vi har också kunnat enas om att föreslå riksdagen att avslå andra motioner som förts fram i fråga om uppflyttning av enskilda kommuner till högre skattekraftsklass. Bara de motionerna skulle ha inneburit, därest de bifallits, 46 miljoner kronor i utgiftsökning för staten. Och det är väl inte alldeles säkert att just de kommunerna som nu har haft motionärer som förespråkare är mest i behov av en uppflyttning i skattekraftsklass. Det kanske finns andra kommuner, som inte har haft några motionärer och som i så fall kanske borde ha kommit i åtanke. Vi måste givetvis, när vi räknar med skattekraftsklasser, komma i gränsområden, och därför hälsar jag nu med tillfredsställelse att vi har kommit överens på den här punkten.

Finansministern har i propositionen framhållit att extra skattekraftsbidrag skall kunna utgå i större omfattning än tidigare. Finansutskottet har

i likhet med departementschefen ansett att några speciella kriterier härför inte bör uppställas utan att det liksom hittills bör ske en prövning från fall till fall. Vi har då beträffande fyra motioner velat ge Kungl. Maj:t vår uppfattning till känna.

Herr talman! Jag har ingenting ytterligare att just nu anföra, utan jag vill yrka bifall till finansutskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har självfallet ingenting att invända mot min värderade utskottsordförandes karakteristik av skatteutjämningsbidragets betydelse i den kommunala ekonomin, och jag vill gärna också vitsorda att det är ett väsentligt steg i rätt riktning som propositionen tar. Det är bara det att det i nuvarande läge och ur centerpartiets synpunkt är ett för kort steg.

Det är ju uppenbart – och det visar den debatt vi har lyssnat till här tidigare i dag – att kommunernas roll i regionalpolitiken kommer att öka. Det är också så, som jag sade i mitt tidigare anförande, att kommunernas roll som decentraliserade förvaltare av den offentliga sektorns utvecklingsmöjligheter spelar en avgörande roll. Jag tror att man ur den synpunkten måste vara beredd att i ökad omfattning decentralisera också den offentliga sektorns expansion, och det gör man självfallet genom kommunerna.

Herr Ekström säger att ökningen utgiftsmässigt blir – och han tar till med prutmån – en halv miljard. För det budgetår vi närmast har att diskutera rör det sig om 220–225 miljoner kronor. Det är en väsentlig ökning, det skall erkännas, men det lastar även av staten bördor när det gäller sysselsättning och regionalpolitik. Här kan man självfallet inte utan vidare ange en nettoeffekt för statsbudgeten av vårt förslag. Uppenbart är emellertid – och det finns stöd för det antagandet i den reviderade finansplanen och i långtidsutredningens framskrivning – att det inom den offentliga sektorn föreligger ledig kapacitet för expansion. Den bör inte minst i nuvarande sysselsättningsläge enligt vår uppfattning tas till vara, och för detta måste kommunerna ha ökade resurser till sitt förfogande.

Herr EKSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill ånyo erinra herr Åsling om att vad riksdagen nu går att fatta beslut om är ett provisorium som skall gälla intill dess att vi har ett bättre underlag när det gäller de enskilda kommunernas kostnadsläge.

Jag tog inte till, som herr Åsling uttryckte det, utan jag räknar givetvis på vad förslaget i reservationen kommer att ha för årseffekt. Om det förslag som majoriteten går fram med kostar 2 miljarder 335 miljoner kronor, så kostar ju – med påslaget även för de kyrkliga kommunerna – centerpartiets förslag 250 miljoner för halvår, och det måste bli en halv miljard för helår.

Det är ändå så man måste räkna. Ty herr Åsling menar väl inte att systemet skulle upphöra i och med det närmaste budgetårets utgång? Det är klart att därest förslaget skulle gå igenom måste man fortsätta med detta system även för i första hand andra halvåret 1974.

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Herr ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan vitsorda att också centerns förslag självfallet är ett provisorium i avvaktan på kommunalekonomiska utredningens förslag. Det är ett förslag att växa i. Vi har inte sett det sista utvecklingsstadiet i detta avseende.

Men det väsentliga är att vi på den kommunala sidan har outnyttjade resurser som inte minst i det konjunkturläge vi nu befinner oss i är av ett speciellt intresse bl. a. på grund av sin regionala spridning. Kommunerna representerar en utvecklingsresurs när det gäller den regionala sysselsättningen. Det måste självfallet tas med i bilden, när man bedömer den här frågan. Det är ur den synpunkten liksom ur principiell synpunkt, då det gäller att decentralisera den offentliga sektorns expansion, som vårt förslag bör bedömas.

Jag efterlyser herr Ekströms omdöme om nettoeffekten. Kan man från socialdemokratisk sida tvärsäkert säga att nettoeffekten ur samhällsynpunkt av en satsning på den kommunala ekonomin blir en belastning på statsbudgeten med 220 eller 440 miljoner? Sannolikt kan man inte säga det, därför att här har vi bl. a. också multiplikatoreffekter att räkna med när det gäller sysselsättning och skatteunderlag. Vad sluteffekten blir i detta avseende kan herr Ekström och jag bara gissa. Vi vet dock att inom den kommunala sektorn finns ett ledigt expansionsutrymme som vi måste ta till vara om vi menar allvar med vår sysselsättningsfrämjande politik och vår strävan mot bättre regional blans.

Herr EKSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att varken herr Åsling eller jag kan ge oss in på några funderingar beträffande nettoeffekten. Men vad vi inte behöver gissa om är att ett bifall till centerpartiets reservation skulle skapa detta hål i statsregleringen för det kommande budgetåret. Det står fullständigt klart.

Om vi ser på den reviderade nationalbudgeten skall vi finna att kommunernas totala inkomster enligt den uppgår till 52 miljarder kronor. Man tar in i skatter 28 miljarder kronor, man får bidrag från staten med 13 miljarder och 11 miljarder är övriga inkomster. Då ser jag nog saken så att i den mån vi vill få bättre sysselsättningseffekter ute i kommunerna och vill vara någorlunda säkra på att satsningarna skall leda till detta, måste staten gå in på annat sätt än genom ett generellt skatteutjämningsbidrag av den här arten.

Jag är väl medveten om att kommunalekonomiska utredningen enligt sina direktiv har att undersöka i vad mån den kommunala beskattningsrätten skall vara kvar och om man kan göra en samordning av landstingens och primärkommunernas beskattningsrätt, men jag vill varna herr Åsling och centerpartiet för att tro – som jag sade i mitt första anförande – att det är så enkelt att staten skall gå ut med generella skatteutjämningsbidrag till kommunerna och att kommunerna sedan skall fatta besluten. Detta är ingen misstro gentemot kommunerna, herr Åsling. Långt därifrån. Jag står verkligen på kommunernas sida. Men jag är inte säker på att vi just nu som ett provisorium skulle vinna så särskilt mycket i sysselsättningseffekter, om vi skulle följa centerpartiets som jag tycker i ekonomiskt hänseende litet lättsinniga förslag.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herr Åsling anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 102

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Herr GUSTAFSSON i Säfte (c):

Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 44 läggs förslag fram om ändringar i skatteutjämningsystemet för kommunerna m. m. Skatteutjämningsystemet för kommunerna tar sikte på att utjämna sådana olikheter i den kommunala utdebiteringen och i den kommunala servicen som betingas av kostnadsskillnader mellan olika landsdelar och kommuntyper.

Kostnaderna för den kommunala verksamheten påverkas bl. a. av befolkningsutvecklingen, befolkningens ålderssammansättning, geografiska avstånd, strukturen i näringslivet och möjligheterna att få förvärvsarbete. I dessa avseenden föreligger fortfarande stora skillnader mellan olika kommuner. Sammanläggningarna till större enheter har därvid inte inneburit någon avgörande förändring. Även i framtiden kommer därför den kommunala skatteutjämningsen att ha stor betydelse i jämlikhetspolitiskt avseende. Målet bör vara att ytterligare utjämna skattesatserna och den kommunala servicen. Även om nuvarande skatteutjämningsystem bidragit till en angelägen utjämning av skillnaderna mellan olika kommuner i fråga om utdebitering och standard, har dock systemet enligt skatteutjämningsrevisionens mening haft betydande brister, bl. a. den grova och onyanserade indelningen i skattekraftsområden. Jag hälsar därför med tillfredsställelse att Kungl. Maj:t föreslagit ändringar när det gäller skatteutjämningsystemet för kommunerna.

Skatteutjämningsrevisionen framhåller när det gäller kostnadsläget för kommunerna att detta av gammal erfarenhet visar sig stiga från söder till norr och från kust till inland. Man framhåller att kostnadsläget är högre än normalt i vissa delar av södra och mellersta Sverige. Även om kostnadsläget sålunda visat sig högt inom vissa delar av södra och mellersta Sverige, understryker revisionen att såvitt gäller den primärkommunala verksamheten kostnadsläget och övriga förutsättningar för kommunerna inte är jämförliga med Norrland och de delar av Svealand som hör till stödområdet.

Mot bakgrunden härav är det förvånande att inte samtliga kommuner inom stödområdet erhållit lägst 100 procent i skattekraftsgaranti. När det gäller Värmland och norra Dalsland tycker jag att den geografiska strukturen, åldersfördelningen och förhållandena i övrigt borde ha motiverat att landsdelen i högre grad än som skett jämförs med de fyra nordligaste länen.

För Värmlands del gäller att vi inte har kunnat hålla jämna steg med riket i övrigt, vare sig i fråga om skattekraft eller skatteunderlag. Genomsnittliga skattekraften i Värmlands län understeg 1965 rikets med 12:65 kronor. 1972 hade skillnaden ökat till 17:16 kronor. Det säger sig självt att den nu föreslagna skatteunderlagsgarantin för Värmlands län på 100 procent inte är tillräcklig.

I propositionen har Åmåls, Säfte och Filipstads kommuner föreslagits erhålla 95 procent i skattekraftsgaranti, trots att intilliggande kommuner inom stödområdet erhåller 100 procent. Trots utredningens

kraftiga betoning av de uppräknade faktorernas betydelse för kommunernas kostnadsläge, förefaller de i alltför liten grad ha beaktats, då varje kommun i propositionen föreslagits en garanterad procent av rikets medelskattkraft. Om man studerar de kartbilder som redovisas, förefaller det som om det geografiska läget i hög grad fått avgöra tilldelad procentsats. De tidigare skattekraftsområdena, som kritiken varit mycket häftig emot, förefaller dessutom i stor utsträckning ha bildat utgångspunkt för propositionens förslag.

Den kommunala skatteutjämningsen har självfallet stor betydelse för den regionala utvecklingen. Företagens val av etableringsort påverkas både av kommunernas möjligheter att erbjuda en allsidig service och av den kommunala utdebiteringen. En fortsatt utjämnings beträffande skattesatserna och den kommunala servicenivån ökar förutsättningarna att fullfölja de regionalpolitiska strävandena. En förstärkning av den kommunala skatteutjämningsen måste därför enligt min uppfattning ingå som en viktig beståndsdel i den fortsatta utbyggnaden av det regionalpolitiska stödet.

Förutsättningen för att människorna i de olika kommunerna skall få likvärdiga möjligheter till sysselsättning, service, god miljö och levnadsstandard är därför att skatteutjämningsen åtminstone på längre sikt skall ge samma standard till samma pris, vilket också revisionen framhåller.

Mot bakgrund härav samt av att kommunerna Säffle, Åmål och Filipstad tillhör allmänna stödområdet anser jag att det är självklart att även dessa kommuner erhåller samma skattekraftsgaranti som intilliggande kommuner inom stödområdet. Detta har också framförts i motionen 1816.

När det gäller Filipstads kommun kan man konstatera att denna under senare delen av 1970-talet haft en mycket ogynnsam befolkningsutveckling, trots en relativt hög tätortsgrad. Omfattande industrinedläggelser under de senaste åren är en viktig förklaring härtill. Det finns alltså starka skäl för att Filipstads kommun bör ges minst 100 procents skattekraftsgaranti.

Säffle kommun har för närvarande en negativ befolkningsutveckling; dessutom finns det betydande glesbygdsområden. Det är därför viktigt att kommunen kan erbjuda en god kommunal service, som gör den intressant, inte minst ur etableringssynpunkt. Det är därför angeläget att Säffle kommun också erhåller 100 procent.

Utskottet framhåller i sin skrivning: "Självfallet finns det kommuner, vilkas situation i mycket erinrar om kommuner som föreslås placerade i närmast högre skattekraftsklass. I flera av motionerna har påtalats sådana likheter mellan kommuner som placerats i olika skattekraftsklasser. Att undvika gränsfall i ett system av detta slag är omöjligt. Motsvarande problem har riksdagen upprepade gånger behandlat i samband med fastställande av de lokaliseringpolitiska stödområdena. En uppflyttning av enskilda kommuner till högre skattekraftsklass skulle emellertid skapa nya gränsfall, där motsvarande motiv skulle kunna anföras från andra kommuner."

Jag instämmer i utskottets uttalande att det skulle skapas nya gränsfall, men jag tycker att man ändå borde ha följt gränsen för det allmänna

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

stödombudet; så stora skillnader från kommun till kommun kan det ändå inte vara att det motiverar att ett mindre antal kommuner får lägre procentsats, när de ändå tidigare har bedömts behöva ligga innanför det allmänna stödombudet. Här borde man alltså ha varit konsekvent och låtit samtliga kommuner innanför det allmänna stödombudet erhålla lägst 100 procent i skattekraftsgaranti. Den här reformen är emellertid provisorisk. Jag hoppas att de nu nämnda kommunerna, kommuner som ligger innanför stödombudet, när nästa förslag framläggs skall komma i en bättre skattekraftsklass.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen I i finansutskottets betänkande nr 23.

I detta anförande instämde herrar Eriksson i Ulfsbyn (c) och Jonasson (c).

Herr TAUBE (fp):

Herr talman! Då skatteutjämningsrevisionen den 8 juni 1972 avlämnade sitt betänkande blev jag verkligen betänksam. Då remissvaren strömmade in visade sig också att betänksamheten var mycket utbredd. Det är därför synnerligen tillfredsställande att vi nu vet att vi inte går att fatta något definitivt beslut. Det understryks också mycket klart i propositionen att de förändringar som föreslås skall gälla som ett provisorium i avvaktan på resultatet av den kommunalekonomiska utredningen.

Departementschefen ställer sig tveksam till möjligheterna att basera systemet för skattekraftsgarantin på en individuell bedömning kommun för kommun. Jag kan gå med på att det för skatteutjämningsrevisionen var svårt att företa en något så när rättvisande individuell bedömning. Det har visat sig bl. a. genom att den "buntat ihop" hela landsdelar utan någon differentiering inom respektive landsdel.

Jag är emellertid övertygad om att det öppnar sig helt andra möjligheter för den kommunalekonomiska utredningen. Även om skatteutjämningsrevisionen inte lyckats klarlägga de för systemets uppbyggnad avgörande faktorerna har den dock gett många impulser till att pröva olika vägar för att skapa ett skatteutjämningsystem som bättre garanterar rättvisa mellan människor i olika delar av landet. Detta i förening med att kommunsammanslagningarna med några få undantag slutförts vid stundande årsskifte gör att man har all anledning att utgå från att vi inte skall behöva dras med detta provisorium som vi i natt beslutar oss för under någon längre tid. Nästa system bör baseras på en individuell bedömning kommun för kommun. Vi har inte så många kommuner kvar här i landet.

Men vi måste räkna med att det nuvarande systemet med dess brister kommer att gälla i åtminstone fem år. Inte minst av denna anledning är det av stor vikt att systemet med extra skatteutjämningsbidrag finns kvar och att det nu även har byggts ut. Att några speciella kriterier för extra bidrag inte angivits är förståeligt. Vi har emellertid i motionen 1752 pekat på en synnerligen viktig faktor för en kommuns ekonomi, nämligen åldersstrukturen. Det är ett faktum att en kommuns åldersstruktur på ett

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

mycket avgörande sätt påverkar kommunens kostnadsläge. En stor andel pensionärer och/eller en stor andel barn och ungdomar i en kommun medför automatiskt stora merkostnader i jämförelse med kostnaderna i en kommun med en normal åldersfördelning. Det bör framhållas att i en normal primärkommun över 50 procent av utdebiteringsbehovet direkt kan hänföras till åtgärder för barn, ungdom och pensionärer.

Med det ofullständiga system vi nu kommer att besluta oss för har, som jag tidigare påpekat, individuella hänsyn till kommun för kommun icke kunnat tas. Det extra skatteutjämningsbidraget bör därför bl. a. tilldelas kommuner med särskilt oförmånlig åldersstruktur. För att nu inte någon skall få den uppfattningen att jag, som så många andra här i dag, bara tänker på min egen hemkommun vill jag upplysningsvis påpeka att Kristianstad inte har någon oförmånlig åldersstruktur – endast en aning sämre än riksgenomsnittet. Nej, kommuner med oförmånlig åldersfördelning finns definitivt inte bara i Skåne utan i hela landet. Jag skall nöja mig med ett litet axplock: Norrtälje, Ydre, Tingsryd, Högsby, Laholm, Orust, Tjörn, Herrljunga, Töreboda, Sunne, Askersund, Nora och Hedemora. Alla dessa kommuner har en åldersfördelning som negativt avviker från riksgenomsnittet med mellan ca 6 och ca 10 procent. Alla är dock placerade i skattegarantiklass 95.

Bland Skånekommunerna kan man nämna Hörby, Sjöbo, Höör och Skurup i M län samt Tomelilla, Simrishamn och Båstad i L län, alla med negativ avvikelse vad beträffar åldersfördelningen med minst 5 procent men dock samtliga placerade i skattekraftsklass 95.

Det är enligt min mening absolut nödvändigt att hänsyn till åldersfördelningen tas vid det definitiva systemet. Jag utgår från att den kommunalekonomiska utredningen verkligen kommer att beakta detta mycket vitala problem.

Herr EKSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste erkänna att herr Taubes m. fl. motion nr 1752 var litet förbryllande för finansutskottet, därför att, även om herr Taube nu räknar upp kommuner i olika län, det ändå var betecknande för motionen att herr Taube ville att extra skatteutjämningsbidrag skulle kunna utgå med högst 5 procentenheter i just skattekraftsklassen 95 och då med hänsyn till åldersstrukturen i den klassen. Varför herr Taube inte ville väga in just samma faktor, nämligen åldersstrukturen, i de andra skattekraftsklasserna undandrar sig min bedömning.

Vi anser i utskottet att faktorn åldersstrukturen i en kommun redan finns i systemet och att det därför skulle vara orimligt att ta hänsyn till denna faktor ytterligare en gång. Vi har velat ge Kungl. Maj:t till känna våra synpunkter, och vi anför att även här bör granskning ske från fall till fall.

Jag vill i det sammanhanget säga att vi också har haft en motion, nr 1820 av herr Magnusson i Tanum m. fl., vari man tar upp sommarstugebebyggelse. Skatteutskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkande om en utredning och hänvisat till den kommunalekonomiska utredningen i det här fallet. Det är utredningens avsikt att i sitt arbete också ge sig in på dessa problem.

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Sedan finns det några andra motionsyrkanden, där vi också vill ge Kungl. Maj:t till känna våra synpunkter. Det gäller kommuner som för närvarande har skatteersättning på grund av hög utdebitering enligt herr Högströms m. fl. motion. Den faktorn försvinner nu. Vi anser att utvecklingen med uppmärksamhet bör följas. Vidare gäller det kommuner som expanderar mycket snabbt, där det också kan uppstå problem. I dessa fall har vi velat ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Jag vill ytterligare, herr talman, understryka att utskottet helt delar departementschefens mening om att några speciella kriterier för extra bidrag inte skall uppställas, utan att all prövning när det gäller extra skatteutjämningsbidrag skall göras från fall till fall.

Herr TAUBE (fp) kort genmäle:

Herr talman! Att vi inte skall uppställa några särskilda kriterier för extra bidrag håller jag med om; det är fullt all right.

Andemeningen i motionen är att vi ansåg att de kommuner som har en mycket dålig åldersstruktur skulle kunna lyftas upp till högst samma nivå som medeltalet kommuner i Sverige, och därför kom vi upp till 100 procent.

Herr Ekström har delvis rätt beträffande åldersstrukturen. Naturligtvis väger man in den redan vid beräkningen av den lägre skattekraften; detta är fullständigt riktigt. Men med tanke på hur dyrt det är räcker inte detta, och därför är jag tacksam för den behandling motionen har fått. Ett av kriterierna vid extra skatteutjämningsbidrag måste, enligt vad jag kan förstå, vara åldersstrukturen.

Jag får nöja mig med detta.

Herr NILSSON i Visby (s):

Herr talman! Finansutskottets betänkande nr 23 behandlar frågan om ändringar i skatteutjämningsystemet för kommunerna m. m. Gotlands kommun har i detta betänkande behandlats på ett positivt sätt, vilket är glädjande.

I motionen 1815, som väckts av de gotländska representanterna i denna kammare, har vi försökt beskriva för Gotlands kommun rådande förhållanden. Vi pekar på vårt geografiska läge, som bl. a. begränsar våra möjligheter till interkommunal samverkan på sådana verksamhetsområden som kräver ett stort befolkningsunderlag men som ändå måste bedrivas, och som exempel nämner vi här sjukvården och utbildningsverksamheten.

Vi nämner också Gotlands näringsliv, som domineras av jordbruket. Ca 23 procent av befolkningen är sysselsatt inom denna näringsgren, en andel som skall jämföras med 8 procent för riket.

När det gäller befolkningens sammansättning i åldersgrupper visar det sig att Gotland har en förhållandevis stor del äldre och barn, vilket gör att de självförsörjande grupperna är mindre representerade. I detta sammanhang bör man också beakta att medelinkomsten under år 1970 var nära 4 000 kronor lägre på Gotland än i riket i övrigt, och gapet mellan riksgenomsnittet och Gotlands inkomsttagare vidgas fortlöpande.

Måndagen den
28 maj 1973

*Skatteutjämnings-
systemet för kom-
munerna m. m.*

Med det låga inkomstunderlaget följer låg skattekraft. Nivån på den kommunala utdebiteringen skall enligt propositionen i fortsättningen inte ligga till grund för skatteutjämnningen, men låt mig för att antyda Gotlands ekonomiska svårigheter nämna att vår utdebitering för år 1972 överstiger riksgenomsnittet med 4:29 per skattekrona. Slutligen anför vi i motionen, att Gotland vid den kommunsammanläggning, som beslutades 1970, placerades i ett speciellt skattekraftsområde med 92 procents utjämning, detta med hänsyn bl. a. till att även landstingsfunktionerna övertogs av primärkommunen.

Vi anser det vara möjligt att även i fortsättningen tillämpa principen med Gotlands kommun placerad i en speciell skatteklass och att därvid skatteutjämningsrevisionens förslag om en utjämning med 115 procent kan tillämpas.

Finansutskottet har vid sin behandling av denna motion kommit fram till att Gotlands situation i flera hänseenden är unik. Man pekar på sådana faktorer som avståndet till fastlandet, transportkostnaderna, näringslivets struktur, befolkningsutvecklingen och den låga inkomstnivån. Här kan också tilläggas att Gotland av naturen är väl avgränsat — ett län, ett stift och en landstingsfri kommun.

Mot den bakgrunden är den slutsats som utskottet kommer fram till väl motiverad, nämligen att Gotland på samma sätt som nu placeras i en särklass i skatteutjämningsssammanhang. Ett enhälligt utskott förordar i likhet med skatteutjämningsrevisionens förslag, vilket också anförts som en möjlighet i motionen 1815, att Gotland garanteras en skattekraft av 115 procent.

Som gotlänning och motionär finner jag det glädjande att finansutskottet uppfattar Gotlands besvärliga situation och att utskottet visat denna positiva vilja att medverka till en sådan ändring att öbefolkningen kan bli delaktig av en samhällsservice till sådana kostnader, som redan kommit andra delar av vårt land till del. Jag upplever det som ett praktiskt bevis på solidaritet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan i dess betänkande nr 23.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Kristiansson i Harplinge och Gustafsson i Byske, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Kristiansson i Harplinge och Gustafsson i Byske.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 228
Nej — 64
Avstår — 2

Punkterna 2 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkterna 2 och 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 151
Nej — 141
Avstår — 2

Punkterna 3, 5 och 6

Kammaren biföll våd utskottet i dessa punkter hemställt.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärende till morgondagens sammanträde.

§ 3 Herr tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle inrikesutskottets betänkande nr 23 samt socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 22 och 23 i nu angiven ordning uppföras närmast efter trafikutskottets betänkande nr 14.

§ 4 Anmäldes och bordlades lagutskottets betänkanden:

nr 20 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:32 med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken m. m., jämte motioner och

nr 21 i anledning av i Kungl. Maj:ts proposition 1973:23 framlagt förslag till lag om ändring i jordabalken (följdändringar till lagen om ogifta samboendes gemensamma bostad) jämte motion.

§ 5 Kammaren åtskildes kl. 23.26.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert